

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABININ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fikri Oğuzhan İŞBİLİR

Danışman: Prof. Dr. Zafer ÇAKMAK

Elazığ, 2019

T.C.

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Fikri Oğuzhan İŞBİLİR'in Prof. Dr. Zafer ÇAKMAK danışmanlığında hazırlamış olduğu "5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" başlıklı tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 30.05.2019 tarih ve 48668769 sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından 02.07.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı sayılmıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1: Prof. Dr. Zafer ÇAKMAK
- 2: Dr. Öğr. Üyesi Cengiz TAŞKIRAN
- 3: Dr. Öğr. Üyesi Birol BULUT

İmza

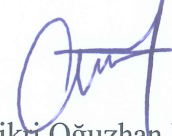
Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve .....sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ayşegül GÖKHAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof. Dr. Zafer ÇAKMAK danışmanlığında hazırlamış olduğum "5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşleri Göre İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Fikri Oğuzhan İŞBİLİR

02/07/2019

ÖN SÖZ

Eğitimin temel amaçları arasında yer alan topluma faydalı, etkin vatandaşlık bilincine sahip vatandaşların yetiştirilmesinde sosyal bilgiler dersinin önemli bir yeri vardır. Ülkemizde eğitim ve öğretim faaliyetleri kapsamında belirli dönemlerde öğretim programları ve buna bağlı olarak da ders kitapları da değişim göstermiştir. Bu doğrultuda bireyin gelişimde ve toplumda bir yer edinmesine katkı sağlayan sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitapları da değişim göstermiştir. Ülkemizde bu kadar büyük bir öneme sahip olan sosyal bilgiler dersi kitaplarının belirli kriterlere uygun hazırlanması gerekmektedir. Ders kitapları hazırlanırken her ne kadar dikkat edilse de belirli yönleri eksik kalmaktadır. Bu araştırmanın yapılmasının temel amacı da bireyin ve toplumun gelişiminde önemli bir konuma sahip olan sosyal bilgiler dersinin yeni hazırlanmış 5. sınıf düzeyindeki kitabını incelemek ve bu doğrultuda varsa eksik yönlerini ortaya çıkarmak, öneriler sunarak ileride hazırlanacak ders kitaplarına bir şeyler katabilmektir.

Tez çalışmam boyunca bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım çok değerli hocalarım Prof. Dr. Zafer ÇAKMAK, Dr. Öğretim Üyesi Birol BULUT, Dr. Öğretim Üyesi Cengiz TAŞKIRAN ve Arş. Gör. İrfan ARIKAN'a, analiz ve istatistik konusunda yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Mustafa DEMİR'e, çalışma arkadaşım Mehmet ÇALKAP'a, eski müdürüm Saygün YANILMAZ'a, bu süreçte bana her türlü kolaylığı sağlayan Erkan AYDEMİR ve Hüseyin KULABEROĞLU'na, dil bilgisi ve yazım konusunda bana sabırla yardımcı olan Nurcan ATASEVEN'e, değerli abim Alparslan ÇOBAN'a, çeviri kısımlarında yardımlarını esirgemeyen Ülkü ÇALKAP'a, sürekli bana destek olan değerli aileme ve Tezcan Nur USTABAŞI'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Fikri Oğuzhan İŞBİLİR

Elazığ, 2019

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi

Fikri Oğuzhan İŞBİLİR

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Elazığ, 2019, Sayfa: XIII+75

Bu araştırmanın amacı, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak inceleyip değerlendirmektir. Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılı içerisinde Rize ili ve ilçelerinde görev yapmakta olan 120 sosyal bilgiler öğretmeni ile yürütülmüştür.

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri 3 demografik değişken (cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olduğu alan) ve 45 maddeden oluşan “Ders Kitabı İnceleme Anket Formu” ile toplanmıştır. Toplanan anketler SPSS-22 istatistik programı ile çözümlenmiştir.

Araştırma sonucunda; sosyal bilgiler öğretmenleri kitabı, fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım, ölçme değerlendirme alt boyutları açısından değerlendirmiş ve kitabı genel anlamda yeterli görmüşlerdir. Öğretmenlerin cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak kitabın geneline ilişkin ve içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım, ölçme değerlendirme alt boyutlarına yönelik görüşlerinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Ancak mesleki kıdeme bağlı olarak

öğretmenlerin kitabın fiziksel tasarımına ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür.

Araştırma sonunda elde edilen sonuçlara dayalı olarak bazı öneriler getirilmiştir. Kitabın çekiciliğini arttırmak için görseller ve kitabın tasarımı daha iyi hazırlanmalı, kitapta öğrenci seviyesine uygun metinler yer almalı ve ünite sonlarında yer alan değerlendirme soruları arttırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Ders Kitabı, Öğretmen Görüşleri, Sosyal Bilgiler.

ABSTRACT

Master Thesis

Analysing the 5th Grade Social Studies Text Book according to Teacher's Opinions

Fikri Oğuzhan İŞBİLİR

Fırat University Educational Sciences Institute

Department of Turkish and Social Studies Education

Social Studies Education Department

Elâzığ, 2019, Pages: XIII+75

The aim of this work is to analyse and evaluate the 5th grade social studies text book according to teacher's opinions. This analysing has been carried on with 120 social studies teachers, working in Rize between 2018-2019 academical years. The descriptive method has been used in the investigation.

The data of investigation have been collected with three demographical varieties (gender, Professional seniority, branche) and text book analysing questionnaire form which consists of 45 questions. Collected surveys have been sorted out with SPSS-22 statistical programs according to the investigation.

As a result of the investigation, Social studies teachers have evaluated the book in terms of physical design, general design, content, language and explanation, assessment and evaluation and then, they have found the book adequate. Although the teachers are in different gender, professional seniority or different branches, in generally there are no important disagreement among their opinions related to the content, visual design, language and explanation, assessment and evaluation, sub-dimension. Some significant differences have been seen on the physical design of the book among the teachers related to their professional seniority.

Some suggestions depending on the results of the investigation have been put forward. The visuals and the design of the book should be prepared better so as to make it more attractive. Teachers suggest that more interesting texts and evaluation questions for the level of the pupils should be taken place in the book, evaluation and assessment questions must be increased at the end of the units

Key Words: Text Book, Opinions of Teachers, Social Studies.

İÇİNDEKİLER

BEYANNAME	II
ÖN SÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VIII
TABLolar LİSTESİ	XI
EKLER	XIII

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sayıtlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı.....	6
2.2. Sosyal Bilgilerin Önemi.....	7
2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	9
2.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Özel Amaçları	9
2.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Yer Alan Temel Beceriler.....	11
2.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Değerler Eğitimi	12
2.3.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Ölçme Değerlendirme Yaklaşımı	13

2.3.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Uygulanırken Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler.....	14
2.3.6. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Öğrenme Alanları	15
2.4. Ders Kitabının Tanımı	18
2.5. Ders Kitaplarının Eğitim ve Öğretimdeki Yeri ve Önemi.....	19
2.6. Ders Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler	21
2.6.1. Ders Kitaplarında Bilimsel İçerik	21
2.6.2. Ders Kitaplarında Görsel Tasarım	24
2.6.3. Ders Kitaplarında Dil ve Anlatım.....	25
2.7. Türkiye'de Yapılan Çalışmalar.....	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM.....	29
3.1. Araştırmanın Modeli.....	29
3.2. Evren ve Örneklem	29
3.3. Veri Toplama Araçları	30
3.4. Verilen Analizi.....	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR	37
4.1. Öğretmenlere Ait Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	37
4.2. Öğretmenlerin Ders Kitabı Değerlendirmesine İlişkin Bulgular	39
4.3. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular	42
4.4. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular	43
4.5. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	45
4.6. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular	46
4.7. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	47
4.8. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	48

4.9. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	50
4.10. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	52

BEŞİNCİ BÖLÜM

V.TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER.....	56
5.1. Tartışma	56
5.2. Sonuçlar	59
5.3. Öneriler	61
5.3.1. Kitap Yazarlarına Yönelik Öneriler.....	61
5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	61
KAYNAKLAR	62
EKLER	67
ÖZGEÇMİŞ	75

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Programı'nda temel beceriler	11
Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda değerler	12
Tablo 3: Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin madde numaraları	30
Tablo 4: Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha değerleri.....	30
Tablo 5: Sosyal bilgiler kitap değerlendirme ölçeği puan aralıkları.....	31
Tablo 6: Cinsiyet değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerine ait toplam puanlarda normallik testi.....	32
Tablo 7: Cinsiyet değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin alt boyut görüşlerine ait normallik testleri	33
Tablo 8: Mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerinin toplam puanlarda normallik testi	33
Tablo 9: Mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerinin alt boyutlarda normallik testi	34
Tablo 10: Mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak toplam puanlarda normallik testi ..	35
Tablo 11: Mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak alt boyutlara ilişkin normallik testi	36
Tablo 12: Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı.....	37
Tablo 13: Öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı.....	38
Tablo 14: Öğretmenlerin mezun olduğu alana ilişkin yüzde ve frekans dağılımı	38
Tablo 15: Sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin alt boyutlara bağlı öğretmen görüşleri sonuçları	39
Tablo 16: Öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin görüşleri	42
Tablo 17: Öğretmenlerin içerik alt boyutuna ilişkin görüşleri.....	43
Tablo 18: Öğretmenlerin görsel tasarım alt boyutuna ilişkin görüşleri	45
Tablo 19: Öğretmenlerin dil ve anlatım alt boyutuna ilişkin görüşleri.....	46
Tablo 20: Öğretmenlerin ölçme değerlendirme alt boyutuna ilişkin görüşleri.....	47
Tablo 21: Cinsiyet değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerine ait toplam puanlarda Bağımsız T testi sonuçları.....	48
Tablo 22: Cinsiyet değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin alt boyut görüşlerine ait bağımsız T testi sonuçları	49

Tablo 23: Mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin toplamda puanlarda görüşlerine ait Mann Whitney U testi sonuçları	50
Tablo 24: Mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin alt boyutlarda görüşlerine ait Mann Whitney U testi sonuçları	51
Tablo 25: Mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak toplam puanlarda Kruskal Wallis H testi sonuçları	52
Tablo 26: Mesleki kıdeme bağlı olarak alt boyutlara ilişkin Kruskal Wallis H testi sonuçları.....	53
Tablo 27: 12-17 ve 18-23 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları	54
Tablo 28: 6-11 ve 18-23 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları	54
Tablo 29: 1-5 ve 12-17 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları	55
Tablo 30: 1-5 ve 6-11 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları	55

EKLER

Ek 1: Ders Kitabı İnceleme Anket Formu.....	67
Ek 2: Etik Kurul Kararı.....	70
Ek 3: Araştırma İzni	72
Ek 4: Turnitin Orjinallik Raporu.....	74

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Eğitim; kişinin yaşamında, kendi tecrübeleri aracılığıyla ve bilinçli bir şekilde istenilen değişimi oluşturma sürecidir (Ertürk, 1984, s.12). Geçmişten günümüze bütün toplumlar eğitime ayrı bir önem vermiştir. Çünkü bir toplumun gelişmişliği ya da geri kalmışlığı ile eğitim düzeyi arasında önemli bir bağlantı vardır. İyi bir eğitim sistemine bağlı olarak beklenen düzeyde eğitim almış toplumlar gelişmiş, sağlıklı ve düzenli toplumlardır (Kulantaş, 2007, s.1).

Eğitimin farklı amaçları vardır: Topluma faydalı ve etkin vatandaşlık bilincine sahip bireyler yetiştirmek eğitimin genel amaçları arasındadır. Bireyin, etkin vatandaşlık becerilerini kazanmasında, toplum içerisinde kendine bir yer edinmesinde sosyal bilgiler dersi önemli bir araçtır. Ayrıca toplum tarafından beklenen insan modelini yetiştirmede de sosyal bilgiler dersi önemli bir konumdadır.

Topluma istendik davranışların kazandırılması amacıyla eğitim ve öğretim süreçleri bir bütün halinde devam etmektedir. Örgün eğitim kapsamında hazırlanmış öğretim programları ile hedeflenen kazanımların verilmesi amaçlanmaktadır. Ülkemizde zaman içerisinde farklı öğretim programları uygulanmış ve programlar çerçevesinde belirlenmiş kazanımların öğrenciye verilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğretim programları çağa ve teknolojik gelişmelere ayak uyduracak şekilde yenilenmiştir. 2018 yılında ülkemizde öğretim programları büyük bir değişim göstermiştir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı da diğer öğretim programları gibi yenilenmiştir. Değişen ve yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programına bağlı olarak sosyal bilgiler ders kitapları da değişim göstermiştir.

Öğretim programlarının uygulanması sürecinde önemli bir konuma sahip olan ders kitapları hem öğretmenin hem de öğrencinin vazgeçilmez kaynağıdır. Ders kitapları öğretmene ve öğrenciye eğitim-öğretim sürecinde rehberlik etmekte ayrıca öğretim programına ait planlanmış bir yol çizerek zaman kaybını ortadan

kaldırmaktadır. Bunun yanında ders kitapları öğrenciye derste hazır bulunuşluk ve ders sonrası öğrendiklerini hatırlama anlamında da katkı sağlamaktadır. Öğretim sürecinin bu denli önemli bir bileşeni olan ders kitapları belirli kriterlere uygun olarak hazırlanmaktadır. Geçmişte ders kitaplarının kriterlere uygun hazırlanıp hazırlanmadığı ve eksiklerinin bulunup bulunmadığı ilgili çalışmalar yapılmıştır. Sosyal bilgiler ders kitapları konusunda da Ertürk ve Güler (2017), Gülersoy (2013), Nalçacı (2011) yapmış oldukları araştırmalarında ders kitaplarını öğretmen görüşleri açısından değerlendirmiş ve eksik yönlerini belirleyerek öneriler sunmuşlardır. 2018 yılında değişen sosyal bilgiler öğretim programına bağlı olarak sosyal bilgiler ders kitapları değişmiş ancak değişen bu yeni ders kitapları ile ilgili eksik yönlerinin belirlenmesi ve kitabın uygulayıcısı konumunda olan öğretmenlerin görüşlerinin alınması ile ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Hem literatürdeki bu eksikliği gidermek hem de yeni hazırlanmış ve kullanıma sunulmuş olan 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirip eksik yönlerini bulmak ve gelecek dönemlerde hazırlanacak ders kitaplarına katkı sağlama ihtiyacı bu çalışmanın yapılmasını zorunlu kılmıştır.

2018 yılında yenilenen 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının, kullanılabilirliği, yeterliliği ve eksik yönlerinin belirlenmesi ve bu kapsamda öneriler sunulması amacıyla kitabın eğitim öğretim sürecinde uygulayıcısı olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırma, Rize ilinde görev yapan 120 sosyal bilgiler öğretmenine anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler ders kitabı; fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım, ölçme değerlendirme boyutları açısından sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından değerlendirilmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıtları, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Cümlesi

Ortaokul 2018-2019 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okutulması uygun görülen 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

Yukarıda verilen ana probleme bağlı olarak aşağıda belirtilen alt problemlere ilişkin bulgulara cevap aranacaktır:

1. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının fiziksel tasarım boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
2. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının içerik boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
3. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının görsel tasarım boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
4. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının dil ve anlatım boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
5. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının ölçme değerlendirme boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
6. Cinsiyet değişkenine bağlı olarak; 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım, ölçme değerlendirme boyutlarına ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak; 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım, ölçme değerlendirme boyutlarına ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak; 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım, ölçme değerlendirme boyutlarına ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda okutulmakta olan 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmek ve öneriler sunmaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğretim süreci içerisinde öğrenmenin gerçekleşmesine ve öğretim faaliyetlerinin niteliğinin artmasına yardımcı olan çeşitli araç ve materyaller kullanılmaktadır. Bu araç ve materyaller arasında en yaygın olarak kullanılanı, ders kitaplarıdır. Ders kitapları öğretmen ve öğrenci açısından eğitim öğretim faaliyetleri sürecinde önemli bir yer edinmiş temel araçlar arasındadır. Bu kadar büyük bir öneme sahip ders kitaplarının fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım, ölçme değerlendirme gibi boyutlar bakımından gerekli yeterliliklere sahip olarak hazırlanması gerekmektedir. Ülkemizde farklı zamanlarda değişen ders kitapları ile birlikte bu kitapların belirli kriterlere uyup uymadığı ve eksik yönlerinin olup olmadığı ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış, yapılan bu çalışmalar kitap yazarlarına yardımcı olarak ders kitaplarının niteliklerini ve kriterlere uygunluğunu giderek arttırmıştır.

Ülkemizde 2018 yılında sosyal bilgiler öğretim programı ile birlikte sosyal bilgiler ders kitapları da yenilenmiştir. Öğretim süreci içerisinde yaygın olarak kullanılan ders kitaplarını bu süreç içerisinde kullanan öğretmenler tarafından değerlendirilmesi ve bu değerlendirme ile kitabın eksiklerinin giderilmesine yönelik öneriler sunulması bir gereklilik olarak görülmüştür. Yapılacak olan bu çalışma ile hem 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı öğretmen görüşlerine göre değerlendirilecek hem de ileriki dönemde hazırlanacak olan ders kitabı için bazı öneriler sunulacaktır. Bu kapsamda bu araştırma 5. sınıf ders kitabının varsa eksiklerinin ortaya çıkarılması, bu alanda yapılmış çalışmalara yardımcı olması ve kitabın eğitim öğretim sürecinde uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşlerinin alınması açısından büyük bir önem arz etmektedir.

1.4. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin anket sorularına objektif ve samimi bir şekilde cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Araştırma, Rize ili ve ilçelerinde ortaokullarda görev yapan 120 sosyal bilgiler öğretmeni ile sınırlıdır.
3. Araştırma, yeni hazırlanmış 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ile sınırlıdır.
4. Yapılan bu araştırma Rize ili ve ilçelerinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin anket sorularına verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Sosyal bilimlerden elde edilen verileri birbiriyle ilişkilendirerek öğrencilerin anlayacağı şekilde düzenleyen, öğrencilerin bu verileri kullanarak toplum içinde bir yer edinmesine, sosyal hayatta karşılaştığı sorunlara çözüm üretmesine ve etkin vatandaşlık bilincine dair bilgi, tutum, beceri ve değerleri kazandırmaya çalışan bir disiplindir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002, s.206).

Ders Kitabı: Belirli bir dersin öğretimi amacıyla öğrenci seviyesine göre hazırlanmış, ilgili öğretim programına dayalı basılı ve yazılı eğitim öğretim materyalidir (Demirel ve Kıroğlu, 2005, s.40).

Öğretim Programı: Örgün ve yaygın eğitimler kapsamında kişilere belirlenmiş kazanımları aktarmak amacıyla planlanan ve uygulanan etkinlikler sürecidir (Demirel, 2006, s.6).

Öğrenme Alanı: “Birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği öğrenmeyi organize eden disiplinler arası yapıdır (MEB, 2018, s.10).”

Sosyal Bilimler: Toplum içerisinde yaşayan bireyleri, grupları ve toplumları inceleyen disiplinler arası bir bilimdir (Duverger, 2002, s.8).

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal bilgiler tanımı üzerine birçok farklı görüş ortaya konulmuş ve tartışmalar yapılmıştır. Farklı görüşler ve uzunca tartışmalara rağmen tanım konusunda bir uzlaşma sağlanamamıştır. Farklı tanım ve görüşlere göre sosyal bilgiler tanımlarından bazıları şu şekildedir:

Öğrencilere vatandaşlık sorumluluklarını öğretme, sosyal ve beşerî bilimleri kullanarak vatandaşlık bilincini kazandırmaktadır (Turan, 2015, s. 8).

Sosyal bilgiler olumlu açıdan birçok özelliği sahiptir. Öğrencilerin gerçeği bilip görmesini, bilgi alışverişini, olaylar arasındaki bağlantıları algılamasını ve öğrendiklerinin kalıcı olmasına yardımcı olacaktır (Sönmez, 1997, s. 5-6).

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Milli Eğitim Derneği sosyal bilgiler tanımını şöyle yapmıştır: “İnsana dair bilgiler sosyal bilgilerdir (Köken, 1995, s. 2).”

Sosyal Bilgiler etkili ve bilinçli vatandaş yetiştirmenin yanında gündelik hayat ile ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmaya çalışan bir bilimdir (Erden, 1996, s. 8).

Amerika Birleşik Devletleri Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Country for the Social Studies) etkili vatandaşlık bilincini kazandırmak için çeşitli sosyal bilimler entegrasyonu ile oluşmuş bir çalışma olarak sosyal bilgileri tanımlamıştır (Yıldızhan, 2010, s. 10).

Bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarının karşılanması sürecinde gerekli olan beceri, tutum ve değerlerin kazandırılmasında sosyal bilimlerin yeri son derece önem taşımaktadır. Eğitimin temel amaçlarından bir tanesi de bireyin toplumsallaşmasını

sağlamaktır. Eğitimin bireyleri toplumsallaştırma çabası sosyal bilimlerin uygulama alanı olan sosyal bilgiler kavramını oluşturmuştur (Çetin, 2008, s. 4-5).

Yukarıda verilen tanımlar göz önüne alındığında genel olarak sosyal bilgileri bireyin toplum içerisinde bir kimlik kazanmasına yardımcı olan, etkin vatandaşlık bilgilerini aktaran ve bireye, topluma adapte olma sürecinde gerekli olan bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandıran bir ders olarak tanımlayabiliriz.

2.2. Sosyal Bilgilerin Önemi

İlköğretim düzeyinde Sosyal Bilgiler dersi 4. sınıftan 7. sınıfa kadar verilmektedir. Çeşitli sosyal bilimler disiplinleri arasından belirli bir programa göre okutulmaktadır. Etkin vatandaş yetiştirmek ve topluma ait temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak temel hedefleri arasındadır (Çetin, 2008, s. 7).

Barth ve Demirtaş'a göre (1997, s. 1-3) sosyal bilgiler dersinin ana amacı iyi vatandaş yetiştirmektir. Bu amaca bağlı olarak sosyal bilgilerin hayatın kendisi olarak görülmesi gerektiğini, öğrencilerin sadece kitaba ve öğretmene bağlı kalmadan sorgulayan, üreten birer vatandaş olarak yetiştirilmesi gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi, sosyal becerileri kazanmış etkili vatandaşlık bilincine sahip olan bireyler yetiştirmeyi hedefler. Bu hedefler doğrultusunda toplumun beklentilerini karşılayacak ve toplum içindeki gereksinimi, rollerini yerine getirecek bilinçli vatandaşlar yetiştirilmektedir (Deveci, 2003).

Geçmişten günümüze dünyada sosyal ve siyasi hareketler zamanla gelişme göstermiştir. İnsan hakları, çevre bilinci, barış isteği gibi konularda insanların kurmuş olduğu sivil toplum kuruluşları ve dernekler ile baskı grupları oluşturulmuştur. Çağdaş demokrasinin unsurları arasında olan bu konular kuşkusuz ki öğretmenler tarafından öğrencilere aktarılmaktadır. Toplumsal yapı üzerinde önemli bir etkisi olan demokrasi konularının öğretilmesinde en temel derslerden birisi sosyal bilgilerdir (Erden, 1996, s. 28-29-30).

Yıldızhan (2010) sosyal bilgiler dersinin bireye kazandırdıklarını şöyle ifade etmiştir:

1. Sosyal bilgiler dersi ile çocuk farklı düşünme becerileri kazanır.
2. Sosyal bilgiler dersinde çocuğun toplum içindeki ilişkileri gelişir. Çocuklar grup içerisinde çalışabilen, farklı görüşlere açık, alternatif düşünebilen, sorumluluk sahibi, kendine güvenen ve üretken bireyler olarak yetişir.
3. Sosyal bilgiler dersinde çocuklara etkin vatandaşlık bilinci, hak ve sorumlulukları kazandırılır.
4. Çocuklara ülkenin ekonomik işleyişi, kaynakların önemi, çevreyi temiz tutma bilinci ve ileriki yaşlarda sahip olacağı meslekleri tanıma gibi vasıfları kazandırma, sosyal bilgiler dersi sayesinde sağlanmaktadır.

Çocukların belirli yönlerden genel kültür sahibi olmalarını sağlayarak, dünyada ve ülkesinde bulunan toplumsal sorunları öğretmekle çözüm yolları arama becerileri sosyal bilgiler dersiyle kazandırılmaktadır. Bununla beraber ülkesinin toplumsal, ekonomik ve kültürel açılarından kalkınmasına katkıda bulunma bilinci kazandırmayı amaçlayan sosyal bilgiler dersi hayati önem taşımaktadır (Anıl, 2000, s. 17-18).

Sosyal bilgiler dersi insanların kendi toplumları ile ilgili yaşayış, ilişki, kültür ve diğer toplumlar içerisindeki yeri gibi konularda temel ve genel bilgiler vermektedir. Günümüzde sosyal bilgiler dersinde sadece tarih, coğrafya ve insan hakları bilinci gibi disiplinler ile eğitim verildiği sanılmaktadır. Aslında sosyoloji, ekonomi, psikoloji, arkeoloji, antropoloji gibi sosyal bilim disiplinlerinin bir araya getirilerek çocukların yaşlarına uygun oluşturulmuş konuları içermektedir. Sosyal Bilgiler topluma ait kültürün öğeleri farklı alanlardan sağlanan bilgiler ile disiplinler arası bir bakış ile birleştirilerek çocukların yaşlarına uygun bir anlayış ile aktarmaktadır (Sözer, 1998, s. 12-13).

Sosyal bilgiler bireyin toplum içerisinde aktif olarak rol almasına yardımcı olur. Sosyal bilgiler aslında hayatın kendisidir. Birey günlük hayatında karşılaşacağı sorunları nasıl çözeceğini öğrenir. Ayrıca ülkenin geleceği olan çocuklar etkin

vatandaşlık bilincini, dününü, bugününü çeşitli disiplinler yoluyla bu derste kazanır. Sadece ilköğretimin değil hayatın miğfer derslerinden bir tanesidir.

2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

21. yüzyıl teknoloji çağında her şey belirli bir oranda değişim ve ilerleme göstermektedir. Eğitim de çağa ve yeni gelişmelere ayak uydurmaktadır. Ülkemizde 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile yapılandırmacı eğitime geçilmiş ve eğitim sistemi revize edilmiştir. 2018 yılında bütün öğretim programları gibi Sosyal Bilgiler Öğretim Programı da değişmiştir. Ders kitaplarının öğretim programları göz önüne alınarak hazırlanması öncelikli olarak öğretim programlarının incelenmesini gerekli kılmaktadır.

2.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Özel Amaçları

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Milli Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri'ne paralel olarak şöyle belirtilmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin:

1. “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, milli bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, milli ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşlarının yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,

6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde milli ekonominin yerini kavramaları,
9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,
10. Farklı dönem ve mekanlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlaki gözetmeleri,
13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştıkları sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
16. Milli, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır (MEB, 2018).”

2.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Yer Alan Temel Beceriler

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda aşağıda verilen becerilerin öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir.

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Programı'nda temel beceriler

Araştırma	Çevre Okuryazarlığı
Değişim ve Sürekliliği Algılama	Dijital Okuryazarlık
Eleştirel Düşünme	Empati
Finansal Okuryazarlık	Girişimcilik
Gözlem	Harita Okuryazarlığı
Hukuk Okuryazarlığı	İletişim
İş Birliği	Kalıp Yargı ve Ön Yargıyı Fark Etme
Kanıt Kullanma	Karar Verme
Konum Analizi	Medya Okuryazarlığı
Mekânı Algılama	Öz Denetim
Politik Okuryazarlık	Problem Çözme
Sosyal Katılım	Tablo, Grafik ve Diyagram Çizme ve Yorumlama
Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma	Yenilikçi ve Düşünme
Zaman ve Kronolojiyi Algılama	

(MEB, 2018)

Değişen öğretim programları birlikte eğitim ve öğretimde yapılandırmacı bir anlayış benimsenmiş ve öğrencinin bilgiyi ezberlemekten çok nasıl kullanacağını bilmesi ön plana çıkmıştır. Günümüz teknoloji çağında bilgiye ulaşmak oldukça kolay olduğu için bilgiyi ezberlemek değil, bilgiyi kullanma becerisi kazanabilmek büyük önem taşımaktadır. Ayrıca yaşamın iyice farklılaştığı ve nüfusun hızla arttığı bu dönemde bazı temel becerilerin de öğrencilere kazandırılması gerekmektedir. Bu kapsamda sosyal bilgiler dersinde verilmesi planlanan beceriler yenilikçi, sorgulayan, yaratıcı bireylerin yetişmesi açısından kilit derslerden bir tanesidir (Mutluer, 2013).

2.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Değerler Eğitimi

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda aşağıda verilen değerler yer almaktadır.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda değerler

Adalet	Aile Birliğine Önem Verme
Bağımsızlık	Barış
Bilimsellik	Çalışkanlık
Dayanışma	Duyarlılık
Dürüstlük	Estetik
Eşitlik	Özgürlük
Saygı	Sevgi
Sorumluluk	Tasarruf
Vatanseverlik	Yardımseverlik

(MEB, 2018)

Toplumun düzenli bir şekilde yaşamını devam ettirebilmesinde değerlerin önemi büyüktür. Değerler, toplum tarafından yıllarca süregelen bir kültürün parçası olan ahlaki duygulardır. Eğer o topluma ait değerler toplumun parçası olan bireylere aktarılmaz ise toplumun yaşayışını düzgün bir şekilde devam ettirebilmesi beklenilmemektedir. Bu kapsamda sosyal bilgiler dersi toplum bazlı bir ders olmasıyla beraber toplumun temel değerlerini aktarma sürecinde önemli bir konuma sahiptir (Kan, 2010).

2.3.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Ölçme Değerlendirme Yaklaşımı

Her birey farklıdır. Bu farklılıklardan dolayı standart veya sabit bir ölçme yaklaşımının uygulanması imkansızdır. Ölçme ve değerlendirme maksimum çeşitle ve yeterince sağlanmış esneklik ile yapılmalıdır. Bundan dolayı öğretim programlarının ölçme ve değerlendirme konusunda net bir bilgi ya da yol sunması beklenemez. Oldukça fazla iç ve dış etken bulunduğundan ölçme ve değerlendirmenin öğretmenler ve eğitim uygulayıcıları tarafından yapılması öngörülür. Ölçme ve değerlendirmeyi bireysel farklılıklara göre özgün ve yaratıcı şekilde uygulaması gereken öğretmenlerdir.

Bu düşünceden hareketle öğretim programlarının ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarına yön veren ilkeleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretim programına olabildiğince uygun hazırlanmalı, kazanımlar ve açıklamalar göz önüne alınmalıdır.
2. Öğretim programı ölçme ve değerlendirme yaklaşımı ile ilgili net sınırlar çizmez. Sadece çerçeve bilgiler vererek altyapıyı sunar. Ancak uygulayıcılar ölçme ve değerlendirmede belirtilmiş olan akademik ölçülere uymalıdır.
3. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları sadece sonuç odaklı olmamalıdır. Süreç de değerlendirmenin içine katılmalıdır.
4. Bireysel farklılıklar her öğrenciyi kapsayan bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımını imkânsız kılar. Bundan dolayı öğrencinin akademik başarısı tek bir yöntem ve teknikle ölçülemez.
5. Ölçme ve değerlendirmede sadece bilişsel ölçüm sonuçları yeterli bir değerlendirme sunamaz. Duyuşsal ve psikomotor gelişim de değerlendirmeye alınmalıdır.
6. Süreç odaklı ölçme ve değerlendirme temel alınmalı, sadece öğretmen değil öğrenci de aktif bir şekilde ölçme değerlendirme uygulamalarına katılmalıdır.
7. Öğrencilerin ilgi, tutum, başarı ve değer gibi özellikleri zamanla değişim gösterebilir. Bundan dolayı sonuç odaklı ölçme geçerli bir yaklaşım sayılamaz. Süreç odaklı ve farklı zamanlarda ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır (MEB, 2018).

2.3.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Uygulanırken Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB, 2018) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı uygulanırken öğretmenlerin ve eğitim uygulayıcılarının dikkat etmesi gereken hususları şu şekilde ifade etmiştir:

1. Sosyal Bilgiler öğrenme alanları işlenirken sosyal bilimler ile insan hakları ve demokrasi konuları birbiriyle bağlantılı şekilde verilmelidir. Konular tarih, coğrafya, insan hakları ve yurttaşlık gibi tek tek değil disiplinler arası bir yaklaşımla öğrencilere aktarılmalıdır.
2. Kazanımlar verilirken “ulusallık, aktüalite, disiplinler arası, deneyime dayalı sorgulama, geçmiş-bugün-gelecek bağlantısı, zaman, süreklilik, değişim ve esneklik” gibi ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır. Gerekirse kazanım işleniş sürelerinde belirtilen ilkelere göre değişim yapılabilir.
3. “Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler” ve “Yansıtıcı Düşünme olarak Sosyal Bilgiler” yaklaşımları göz önünde bulundurulmalıdır. Sosyal bilim araştırmacılarının kullanmış oldukları bilimsel metotlar hissettirilmelidir. Günlük hayatta karşılaşılan sorunlar öğrencilere hissettirilmeli ve bu sorunlar üzerine geçmiş deneyimleri göz önüne alarak düşünmeleri sağlanmalıdır.
4. Programda yer alan değer ve beceriler, kazanımlar ile bağdaştırılmıştır. Ancak hayat boyu öğrenme süreçleri kapsamında değer ve beceriler farklı öğrenme alanları ve kazanımlar ile de ilişkilendirilmelidir.
5. Programın temel taşlarından biri de kavram ve öğretimidir. Özellikle öğrencilerde kavram karmaşası ve yanılgılara sebep olmamak için kavram öğretimi konusunda farklı teknikler kullanılmalıdır.
6. Bayramlar, milli kurtuluş ve kutlama zamanları, geçmişte yaşanan önemli olaylar, belirli gün ve hafta programları kapsamında öğrenciye milli tarih bilinci kazandırılmalıdır.
7. Sosyal bilgiler öğretiminde hayata yakınlık ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır. Bu kapsamda okul dışı ortamlardan gerektiğince faydalanılmalıdır. Ayrıca tarih öğretiminde sözlü ve yerel tarih yöntemlerine de başvurulabilir.

8. Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünlerden (destan, masal, halk hikayesi vb.) yararlanılmalıdır. Ayrıcı geleneksel ve modern sanat ürünleri de kazanımlara göre kullanılabilir.
9. Kazanımlarla bağlantılı olarak gündemde olan olaylar ve konular farklı teknikler kullanılarak problem çözme eleştirel düşünme ve karar verme becerilerini geliştirmek için sınıf içi etkinliği şeklinde düzenlenebilir.
10. Gelişen dijital teknolojiye bağlı olarak yeni hak ve sorumluluklar ortaya çıkmıştır. Medyanın nasıl kullanılacağı ve yeni vatandaşlık yeterliliklerinin kazandırılması için ders içi ya da ders dışı çalışmalar yapılmalıdır.

2.3.6. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Öğrenme Alanları

Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği öğrenmeler arasında bağlantı kuran farklı disiplinlerden yararlanan bir yapıdır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı aşağıda verilen öğrenme alanları kapsamında yapılanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kılavuzu içerisinde yer vermiş olduğu öğrenme alanları aşağıda sıralanmıştır.

1. Birey ve Toplum

“Temel olarak ‘ben ve biz’ olma süreçlerini içeren bu öğrenme alanında sosyal bilimlerden psikoloji, sosyoloji ve sosyal psikolojiye odaklanılmakla birlikte disiplinler arası bir yaklaşım da benimsenmiştir. Buna göre öğrenciler, ‘ben ve biz’ olma süreçlerini etkileyen mekânsal, tarihi ve kültürel faktörleri de değerlendirme imkânı bulacaklardır.”

2. Kültür ve Miras

“Temelde tarih odaklı olan bu öğrenme alanı kültür ve kültürel mirası ön plana çıkaran bir yapıya sahiptir. Türk kültürünü oluşturan temel öğelerden hareketle kültürün korunması ve geliştirilmesini sağlayacak bir milli bilincin oluşturulmasını amaçlamaktadır. Böylece öğrenciler kültürel öğelerin bir toplumu diğer toplumlardan ayıran özellikler olduğunu kavrayacaktır. Bunun yanında kültürümüzün dünya kültürel mirasının renklenmesine ve zenginleşmesine katkı sağladığı kavratılır.”

3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler

“İnsan yaşamı için gerekli mekânsal temel bilgi, beceri ve değerleri öğrencileri kazandırmayı amaçlayan bu öğrenme alanı, temelde coğrafya odaklıdır. ‘İnsanlar, Yerler ve Çevreler’ öğrenme alanı ile insanın çevresi ve etkileşimini tanımak, bu konuda çeşitli beceri ve değerleri kullanarak bu etkileşimin neden ve sonuçlarını anlamak ve geleceğe yönelik bireysel ya da toplumsal bakış açısı kazandırabilmek amaçlanmaktadır. İnsan, yer ve çevre etkileşimi geniş ve renkli bir yelpaze oluşturur. Günümüzün teknolojik gelişmeleri sonucunda insanlar tüm dünya ile iletişim kurabilmekte, bu sayede etkilemekte ve etkilenmektedirler. ‘İnsanlar, Yerler ve Çevreler’ öğrenme alanı sayesinde Sosyal Bilgiler dersinin okutulduğu bütün sınıf düzeylerinde öğrencilere araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, gözlem, harita okuryazarlığı ve mekânı algılama becerilerinin kazandırılması hedeflenmiştir. Öğrenciler bu alana basitten karmaşığa, yakından uzağa ve bulunduğu yerden çevreye doğru açılan ve gittikçe kompleks bir hal alan bir yaklaşım ile dahil edileceklerdir.”

4. Bilim, Teknoloji ve Toplum

“Bu öğrenme alanında öğrencilerden; yenilikçi, eleştirel ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojiye gelişmelerin temeli olduğunu; bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgiye ulaşmada teknolojiyi kullanma becerisi edinmeleri beklenmektedir. Öte yandan, teknolojilerin günlük hayatla ne derecede ilişkili olduğunu öğrenirken bazı teknolojik ürünlerin doğaya verdiği zararları tartışır. Bilimsel eserlerin yasalarla korunduğunu fark ederek akademik dürüstlük ilkelerini dikkate alır.”

5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim

“Bu öğrenme alanının temelini öğrencilerin girişimci ve bilinçli tüketici becerilerinin geliştirilmesi oluşturur. Ülke ekonomisinde kaynakların sınırlı olduğunu kavramaları, mevcut kaynakları korumak gereğinin önemine inanmaları, kendi ekonomik yaşantısını diğerlerinininkiyle karşılaştırarak farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koymaları, yaşadığı yerin ekonomik koşullarını inceleyip bu koşulları geliştirmek için çaba göstermeleri beklenmektedir. ‘Üretim, Dağıtım ve Tüketim’, ekonomiyle ilgili konuların tipik temasıdır. Öğrenciler üretim, dağıtım ve tüketimle ilgili temel kavramları öğrenir. Öğrencilerin meslekleri tanıyarak ilgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği özellikleri bilmesi hedeflenmiştir.”

6. Etkin Vatandaşlık

“Bu öğrenme alanı sosyoloji, siyaset bilimi ve hukuk çerçevesinde etkin vatandaşlık kavramına odaklanmaktadır. Öğrencilerin, grup, kurum ve sosyal örgütlerin nasıl oluştuğunu; onları etkileyen ve kontrol eden mekanizmaları, bunların bireyleri ve kültürü nasıl etkileyip kontrol ettiklerini ve varlıklarını nasıl sürdürüp değiştirdiklerini bilmesi önemlidir. Bu konuda elde edilen bilgiler ışığında, öğrenciler ‘Toplumumuzda ve diğer toplumlarda grupların, kurumların ve sosyal örgütlerin rolü nedir? Grup, kurum ve sosyal örgütlerden ben nasıl etkileniyorum? Grup, kurum ve sosyal örgütler nasıl değişir? Bu değişikliklerde benim rolüm nedir?’ sorularına cevap verebilmelidir. Toplum yaşamında doğacak sorunların en önemli güvencesi olarak örgütlü bir devlet gücünün varlığını kavrarlar. Toplumsal sorunların nasıl çözüldüğünü ve düzenin nasıl sağlandığını anlayarak egemenliğin kaynağının millete dayandığı yönetimlerde birey haklarının ve toplum düzeninin nasıl korunduğunu fark ederler. Toplumsal hizmetlere ve değişik resmi etkinliklere katılma yollarını öğrenerek yönetimi etkilemek için hangi demokratik yolların olduğunu kavrarlar.”

7. Küresel Bağlantılar

“Günümüzde inançlar, fikirler, insanlar, sermaye, bilgi, teknoloji, kültürel ve siyasi sınırları aşarak küresel boyutta hareket halindedir. Böyle bir dönemde devletler de kendisi dışındakilerle bir yandan iş birliği yaparken diğer taraftan rekabet etmektedirler. Öğrencilerin bu ilişkileri kavrama ve değerlendirme konusunda bilinçli olmaları gerekmektedir. Küresel bağlantılar öğrenme alanı ile gelişen dünyanın gündemini takip eden, karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilen etkin ve sorumlu Türk vatandaşları yetiştirmek amaçlanmaktadır.”

2.4. Ders Kitabının Tanımı

Geçmişten günümüze insanların öğrenme ve eğitilme süreçleri sürekli olarak devam etmiştir. Öğrenme sonucu davranışlarının bir kısmını insanlar kendileri oluşturmuş, bir kısmını ise başkalarından öğrenmiştir. Bu eğitme işi genellikle devlet tarafından yapılmıştır. Yapılan öğretim işi planlı, kazanımsal ve bilerek gerçekleştirilmiştir. Öğretimin nasıl yapıldığı, planlanması, hedeflenen davranışların kazandırılıp kazandırılmadığı belirli bir program dahilinde yapılmaktadır. Bu program doğrultusunda hedeflenen davranışların kazandırılması sürecinde bazı materyaller kullanılmaktadır. Bu materyallerin başında ise ders kitabı gelmektedir (Kılıç ve Seven, 2004, s. 17).

Bir dersin öğretilmesi amacıyla öğrencilerin düzeyine göre hazırlanan, öğretim programlarına uygun düzenlenmiş, incelenmiş ve kabul edilmiş kaynaktır (Ceyhan ve Yiğit, 2003).

Ders kitabı öğretim sürecinde öğrencilerin öğreneceklerini ve öğretmenlerin öğreteceklerini büyük ölçüde yönlendiren, yapılacak etkinlikleri belirleyen temel kaynaktır (Kılıç ve Seven, 2004, s. 19).

Ders kitabı; derse dair konuları içeren, belirli bir sıra içinde verilmiş öğrencilerin konulara ait bilgileri kendi kendilerine edinmelerini sağlayan kaynaktır (Duman ve Çakmak, 2011, s. 18).

Ders kitapları, öğretim programına paralel olarak hazırlanan ve programın uygulanması için uygun altyapıyı sağlayan materyallerdir (Altun, 2013, s. 17).

Ders kitapları, öğretimde kullanılan temel kaynaklar arasındadır. Bir dersin konularına öğrenciye aktarılması sürecinde öğrencinin seviyesine göre hazırlanmış öğretim programlarına dayalı basılı eğitim araçlarıdır (Yılmaz, 2016, s. 7).

2.5. Ders Kitaplarının Eğitim ve Öğretimdeki Yeri ve Önemi

Ders kitapları öğretim programlarının uygulanması aşamasında temel taşlardan bir tanesidir. Öğrencinin öğretim program ile bağlantı kurmasını sağlar. Öğretim faaliyetlerinin öğretmen tarafından daha planlı yapılmasını, öğretmenin öğretmek istediklerini daha düzenli bir şekilde vermesine imkân sağlayan ders kitapları aynı zamanda öğrencinin de derste öğrendiklerini istediği zaman istediği sürede tekrar etmesine yarayan temel materyallerdir (Ceyhan ve Yiğit, 2003, s. 24).

Ceyhan ve Yiğit (2003) ders kitaplarının sağladığı avantajlardan şöyle bahsetmişlerdir:

1. Ders kitapları öğretim faaliyetlerinde kullanılan diğer materyallere göre daha ekonomik ve kullanışlıdır.
2. Her öğrencinin öğrenme hızı farklıdır. Öğrenci ders kitapları sayesinde hem istediği sürede tekrar yapabilir hem de anlamadığı yeri okuyarak anlayabilir.
3. Ders kitaplarında bilgiler belirli bir yapı içerisinde aktarılır. Genelden özele, basitten karmaşığa, kolaydan zora şeklinde işlenen konular öğrencinin karmaşıklık yaşamalarını engeller.
4. İlgi çekici şekilde hazırlanmış ders kitapları öğrenciyi derse güdülemede etkili olur.
5. Ders kitaplarının sadece öğrenci açısından avantajları yoktur. Özellikle göreve yeni başlamış öğretmenlerin alışma sürecinde en büyük yardımcısıdır.

Öğretim programları kapsamında bazı davranışlar kazandırılmak istenmektedir. Ders kitapları bu davranışların kazandırılması sürecinde net sınırları öğretim programlarına göre göstererek kaybedilecek zamanı en aza indirir (Kılıç ve Seven, 2004, s. 20).

Öğretme-öğretme durumları düzenlenirken farklı değişkenler ve materyaller kullanılmaktadır. Bu değişken ve materyallerin nerede, ne zaman, neye göre

kullanılacağı konusunda ders kitapları öğretmene yardımcı olur (Kılıç ve Seven, 2004, s. 21).

Öğretim programlarında kazandırılmak istenen hedeflerin ölçülmesi önemli bir yer tutmaktadır. Ders kitapları bu ölçme değerlendirme sürecinde ünite sonu değerlendirme etkinlikleri aracılığıyla kazanımın öğrencilere verilir verilmediği konusunda sonuç sağlar (Kılıç ve Seven, 2004, s. 23).

Eğitim ve öğretim faaliyetlerindeki temel amaç hedeflenen kazanımların öğrenciye kazandırılmasıdır. Öğrenme sürecinde öğrencinin aktif şekilde rol alarak kazanımı elde etmesi beklenir. Öğrencinin öğrenme ortamlarına aktif bir şekilde katılabilmesi için ön bilgiye sahip olması gerekmektedir. Kazanıma ait ön bilgileri elde etmede öğrencinin en önemli yardımcısı ders kitabıdır (Doğan, 1997, s. 19).

Ders kitapları paralel olarak hazırlandığı öğretim programı ile uyumlu olmalıdır. Bu uyumluluk programda belirtilen kazanımların öğrenciye aktarılmasında ders kitaplarından faydalanılmasını sağlamaktadır. Ders kitabı, ilgili olduğu dersin öğretim programının bütün unsularını barındırmaktadır. Ders kitabı öğretim programı içerisinde belirtilmemiş ve yer verilmemiş konuları içermez. Bu nedenle programa uygun bir şekilde öğrenciye bilgiler, kazanımlar; kısa ve öz biçimde aktarılır (Cemaloğlu, 2003, s. 3).

Öğretim programında hedeflenen kazanımın öğrenciye kazandırılıp kazandırılmadığı ile ilgili bir ölçme ve değerlendirme yapılmaktadır. Değerlendirme sağlıklı bir şekilde ya da hiç yapılmadığı durumlarda öğrencinin kazanımları elde ettiğine dair bir sonuca varılamaz. Ders kitapları bu konuda hem öğrenciye hem de öğretmene veri sunabilir. Ünite sonlarında verilen değerlendirme soruları ve etkinlikler ile öğrencinin kazanımı alıp almadığı görülebilir (Kılıç ve Seven, 2004, s. 22).

Dünya Bankası ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) 1999 yılında yapmış oldukları araştırmada öğretmenlerin ders kitaplarının sınıf içi öğretimi büyük ölçüde yönlendirdiği için yoğun bir şekilde kullandıklarını belirtmiştir. Öğretmenler ders kitabını beğensin ya da beğenmesin öğretim programı ile olan bağlantısından dolayı ders kitaplarını kullanmak zorunda hissetmektedirler (Kılıç ve Seven, 2004, s. 19).

Ders kitaplarının öğretim programları ile bütünleşmiş şekilde hazırlanması ve hedeflenen kazanımların öğrenciye aktarılmasında öğretmene kolaylık sağlaması, yol göstermesi eğitim öğretim faaliyetlerinde oldukça aktif bir şekilde kullanılmasını sağlamıştır. Ders kitaplarının bu kadar yoğun kullanılması kitapların niteliği konusunda araştırma yapılmasını ve sürekli incelenmesini gerekli kılmıştır. Hazırlanan kitaplar belirli niteliklere ve ölçütlere sahip olmalıdır.

2.6. Ders Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler

Ders kitapları hazırlanırken belirli kriterlere göre hazırlanmaktadır. Kitabın bilimsel içeriğe uygunluğu, kitabın görsel tasarımı ve kitabın dil ve anlatımına ilişkin kriterlere ait bir inceleme yapılmış ve bu bölümde sunulmuştur.

2.6.1. Ders Kitaplarında Bilimsel İçerik

Doğruluğu şu anki zamanda kanıtlanmış bilgiler bilimsel bilgiler olarak bilinmektedir. Bilginin bilimselliğinin kanıtlanması ve bilimsel süreçler içerisinde elde edilmesi bilginin bilimsel olarak doğruluğunu sağlamaktadır (Kılıç ve Seven, 2004, s.84).

Ders kitabında yer alan bilgilerin bilimsel olarak kanıtlanmış olması gerekir. Bilimsel içerik, derse ait bilgilerin bilimsel bir şekilde ders kitabı aracılığıyla aktarılması olarak tanımlanabilir. Ders kitaplarında bazı bilgilerin aktarılması sürecinde bilimsel olarak bazı hatalar yapılmakta ve bu hatalar bilgi yanlışlıklarına sebep olmaktadır. Bilimsel içerikte yer alan bu hatalar aktaranın sunuş biçiminden, bilimsel bilginin doğruluğundan ve ait olduğu konu alanına dair bilgiler içermemesinden kaynaklanabilmektedir (Kılıç ve Seven, 2004, s. 86).

Ders kitabında bilimsel bilgiler verilirken bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bilimsel bilgilere kitapta yer verilirken neden sonuç bağlantısı göz önüne alınmalı, bilgilerin daha iyi anlaşılabilmesi ve kalıcılığın artırılması amacıyla bilgiler neden sonuç bağlantısı ile sunulmalıdır. Ayrıca bilgilerin neden sonuç ilişkisi içerisinde verilmesi bilimsel bilginin doğruluğunu da güçlendirmektedir (Bağcı, 2007, s. 15-16).

Bilimsel bilgi türleri doğruluk derecelerine göre farklılık göstermektedir. Kanun ve ilke bilgileri dışında bilimsel bilgiler aktarılırken kesin doğruluktan

bahsedilmemelidir. Kuram veya denence halinde bilgiler net bilimsel bilgi gibi öğrenciye aktarılırsa kalıplaşmış yargılara sebep olarak ileriki zamanlarda bilgilerin değişimine karşı algıları kapalı tutacaktır. Bundan dolayı sadece kanun ve ilke halindeki bilgiler net bir şekilde öğrencilere aktarılmalıdır (Kılıç ve Seven, 2004, s. 86-87).

Bilimsel bilgiler yazarlar tarafından en güncel şekliyle araştırılıp ders kitabına yazılmalıdır. Ayrıca içeriğin gündelik hayat ile de bağlantısı kurularak öğrencinin güdülenmesi sağlanmalıdır (Ceyhan ve Yiğit, 2003, s. 67).

Genel anlamda ders kitaplarında yer verilen bilgilerin bilimsel anlamda kanıtlanmış ve güncel bilgiler olmasına dikkat edilmelidir. Kitap içerisinde birbiriyle çelişecek bilgilere yer verilmemeli ve öğrencinin bilgi karmaşası yaşamamasının önüne geçilmelidir. Bilimsel anlamda tam olarak kanıtlanmamış bilgiler aktarılırken ise verilen bilgiler hakkında kesin bir sonuca varılmamalıdır. Öğrenciye bilginin değişebileceği sezdirilmeli ve öğrencide araştırma yapabilme becerisinin yerleşmesi anlamında katkı sağlanmalıdır.

Ders kitaplarındaki bilimsel içeriğin uygun olmasıyla beraber dikkat edilmesi gereken bazı hata ve eksikler de bulunmaktadır. Kılıç ve Seven (2004) bu hata ve eksiklerden bahsetmişlerdir. Bunları şöyle özetleyebiliriz:

1. Bilgi Yanlıları

Kavram Hataları

Bilim dallarında bilgilerin aktarılması ve yeni bilgilere ulaşılması için kavramların öncelikli olarak net bir şekilde verilmesi gerekmektedir. Kavramlar aktarılırken başka bilim dallarındaki farklı anlamlar göz önünde bulundurulmalı ve öğrencinin kavram karmaşası yaşamaması için açıklama yapılmalıdır. Bir bilim dalıyla ilgili temel anlamda kavramların verilmemesi öğrenmenin gerçekleşmemesine sebep olur.

Hatalı Genelleme

Genelleme yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli öge kanıtlanabilir, herkesçe kabul edilmiş olmasıdır. Doğruluğu bilimsel olarak kanıtlanmış genellemeler

üzerinden öğrenciye aktarım yapılabilir. Ancak henüz kuram aşamasında olan bilgiler genellemeye tabi tutulmamalıdır.

Geçerliliğini Yitirmiş Bilgiler

Günümüz teknoloji çağında bilgiler sürekli bir değişim içindedir. Ders kitabında yer alan bilgiler de bu güncelliğe uygun olmalı ve en son bilgileri içermelidir.

İlişkisizlik

Bilgiler arasında ilişki kurulmaması öğrenmenin gerçekleşmemesine sebep olacaktır. Bundan dolayı konu ile ilgili bilgiler alakasız olmayacak şekilde aktarılmalı ve kullanılacak materyaller konu ile bağlantılı olmalıdır.

2. Anlatım Hataları

Çok Boyutlu Olayları Tek Boyutlu Anlatmak

Öğrenciye aktarılan bilgiler farklı kaynaklardan yararlanılarak çok boyutlu bir şekilde farklı düşünme ortamları sağlayarak verilmelidir. Öğrencinin eleştirel düşünme, olayları farklı bakış açısı kazanma gibi becerileri elde etmesine olanak sağlanmalıdır.

Bilgiyi Destekleyen Örneklerin Yetersizliği

Öğrenmenin kalıcı hale gelebilmesi için konunun bütünlüğü içerisinde, gelişim düzeyine uygun yeterince örnek verilmelidir. Örneklerin az veya çok fazla olması öğrenme eksikliği ve bıkkınlığa sebep olacaktır.

Verilen Bilgilerle Önceki Bilgiler Arasındaki Çelişki

Bilgiler öğrenciye net bir şekilde aktarılmalıdır. Kesinleşmemiş ve tartışmalı olan bilgiler öğrenciye sunulmamalı, önceki verilen bilgiler ile yeni bilgiler arasında çelişki bulunmamalıdır.

Gereksiz Bilgi ve Ayrıntıya Yer Verme

Ders kitaplarındaki eksikliklerden bir tanesi de gereğinden fazla bilgiye yer verilmesidir. Öğrenci konuyla ilgili gereksiz ve fazla bilgiyle karşılaştığı zaman ezberleme ya da tamamen ilgilenmeme yoluna başvuracaktır. Bundan dolayı ders kitaplarında bilgiler yeterince ve seviyeye uygun bir şekilde verilmelidir.

Kişisel Görüşlere Yer Verme

Ders kitabı yazarları bilgileri aktarırken öznellikten ve duygusallıktan uzak durmalıdır. Bilgiler kişisel kanaatlere göre değil objektif bir şekilde yazılmalıdır.

2.6.2. Ders Kitaplarında Görsel Tasarım

Konuları öğretilmesi sürecinde ders kitaplarında çeşitli görsel materyallere yer verilerek öğrencinin katılımı ve ilgisi arttırılabilir. Tertemiz, Ercan ve Kayabaşı (2011) bir ders kitabında bulunması gereken görsel tasarım özelliklerinden şu şekilde bahsetmişlerdir:

- Konu başlıkları tasarım esaslarına uygun şekilde düzenlenmelidir.
- Görsel öğeler öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olmalı ve konuyla alakalı seçilmelidir.
- Görsel unsurlar düzgün ve net bir şekilde görünebilir olarak basılmalıdır.
- Verilen sayısal veriler güncel bir şekilde kitapta yer almalıdır.
- Kitap içerisindeki görsel öğeler öğrencinin ilgisini çekecek şekilde tasarlanmalıdır.
- Sayfalar tek tek öğrenci düzeyine göre tasarlanmalı, uzun metinler ile öğrencide ön yargı oluşturulmamalıdır.
- Kitapta yer alan yazılar okunması kolay ve sade bir biçimde verilmelidir. Kitabın başında yer alan içindikiler kısmı öğrencinin anlayabileceği şekilde ayrıntılı ve doğru olmalıdır.
- Konuyla ilgili görseller (resim, harita vb.) yerinde kullanılmalı ve içeriğe uygun olmalıdır.
- Konuyla ilgili görseller (resim, harita vb.) net bir şekilde basılmalıdır.
- Resim ve fotoğraflarda özellikle öğrencinin görmesi istenen bölüme vurgu yapılmalıdır.
- Konu alanının başında konunun öneminden ve neden verildiğinden bahsedilebilir.

Genel olarak ders kitaplarında yer alan görseller öğrenci düzeyine uygun, net ve anlaşılır şekilde basılmalıdır. İçerik ve görsel uyumuna dikkat edilmeli, öğrenci seviyesine uygun olarak ilgiyi ve çekiciliği arttırmak için canlı renkler kullanılmalıdır.

2.6.3. Ders Kitaplarında Dil ve Anlatım

Ders kitaplarında dil ve anlatıma öncelikli olarak dikkat edilmelidir. Düzgün ve doğru Türkçe ile yazılmış kitaplar çocuklarda ana dil gelişimine büyük katkı sağlayacaktır. Ders kitabı yazarları yabancı sözcüklerin bulunmadığı sade, öğrenci seviyesine uygun ve anlaşılır bir dil kullanmalıdır (Ceyhan ve Yiğit, 2003, s. 71).

Ders kitaplarının dil ve anlatım açısından ilgi çekici ve okumayı kolaylaştırıcı olması gerekmektedir. Ancak tüm bu özelliklerden önce kitabın okunaklılığının iyi durumda olması sağlanmalıdır (Akbuğa, 2010).

Kitabın okunaklılığı, öğrencilerin ne kadar sürede okuduğu ve ne kadar sürede anladığıdır. Metindeki kelime sayısı, fikirlerin bağlantısı okunaklılığı etkileyen önemli değişkenler arasındadır. Metnin zor okunması öğrencinin anlamasını güçleştirirken, çok kolay metinler de öğrencilerin ilgisini çekmeyecektir. Bundan dolayı metinlerin öğrenci seviyesine uygun verilmesi gerekmektedir (Temur, 2002).

Yazar ders kitaplarında güncel Türkçeyi kullanmalı ve anlam bütünlüğünü sağlamalıdır. Paragraflar arasındaki bağlantı kopuk olmamalıdır. Ders kitabı yazarı, anlatmak istediklerini açık ve anlaşılır bir biçimde anlatmalı, dolaylı anlatımdan kaçınmalıdır (Oruç, 2012, s. 267).

Kitapların anlatımı sürükleyici olmalıdır. Kullanılan sözcükler öğrencilerin dağarcığını geliştirecek şekilde olmalıdır. Devrik cümleler kullanılmalı, edat ve bağlaçlar yerinde kullanılmalıdır. Ayrıca kitapta yazım ve noktalama kurallarına kesinlikle dikkat edilmelidir (Demir, 2013, s. 105).

2.7. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Ertürk ve Güler (2017) yapmış olduğu çalışmada sosyal bilgiler ders kitaplarını öğretmen görüşleri açısından incelemiştir. Araştırma Muğla ilinde toplam 100 sosyal bilgiler öğretmenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. 45 sorudan oluşan anket öğretmenlere uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler kitap ile ilgili genel olarak “Yeterli” görüşünü belirtmişlerdir. Kitapların fiziksel tasarım, görsel tasarım, içerik, dil ve anlatım özellikleri ile ölçme ve değerlendirmeye yönelik görüşleri yüzde ve ortalamalara göre “Yeterli” görülmüştür.

Nalçacı (2011) 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarını öğretmen görüşleri bakımında değerlendirmiştir. Çalışmasını Erzurum ili merkez ilçelerinde görev yapan 85 sınıf öğretmeni üzerinden gerçekleştirmiştir. Araştırmada 3 seçenekli anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kitabın fiziksel yapısı, tasarımı, dili, görsel düzeni, programa uygunluğu ve bilimsel içeriğine yönelik öğretmen görüşlerinde olumlu maddelerde genel anlamda “Evet” seçeneğinin oranının yüksek olduğu olumsuz maddelerde ise “Hayır” seçeneğinin oranının biraz daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Gülersoy (2013) yapmış olduğu araştırmada 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını; fiziksel özellikleri, eğitsel tasarımı, görsel tasarımı, dil ve anlatım özellikleri açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının uygun özelliklere sahip bir ders kitabı olmaktan uzak olduğunu belirtmiştir. Kitabın yetersiz olmasında öğrencilerin seviyelerine dikkat edilmemesi, kitabı hazırlayan yazarın yeteri kadar öğretim programı bilgisine sahip olmaması ve değerlendirme komisyonu üyelerinin sayıca az olması gibi faktörlerin etkili olduğu görülmüştür.

Öcal ve Yiğittir (2007) sosyal bilgiler ders kitaplarını Kırıkkale ilinde görev yapan 71 sınıf öğretmenin görüşlerine bağlı olarak değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ders kitabından memnun oldukları görülmüştür.

Önal ve Kaya (2006) sosyal bilgiler 4 ve 5. sınıf ders kitaplarını farklı özellikleri açısından incelemiştir. Çalışmalarında sosyal bilgiler ders kitaplarının bilimsel süreç yetkinliklerini gösteren içerik ve görseller açısından daha donanımlı hale getirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca kitapta aktarılan bazı kavramların daha önceki

senelerde yer alan konular ile bağdaştırılması gerektiğini bu sayede öğrencide sarmal öğrenmenin daha rahat gerçekleşebileceğini söylemişlerdir.

Mentiş Taş (2007) yeni sosyal bilgiler ders kitaplarını bazı kriterler bakımından öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirmiştir. Çalışmasında Konya ili merkezinde 76 ilköğretim okulunda görev yapan 4 ve 5. sınıf öğretmenlerine anket uygulamıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler sosyal bilgiler ders kitabını; tasarım, görsel düzen ve fiziksel yapı bakımından olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmenler kitabın içerik açısından kısmen olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Dil ve anlatım açısından ise kitabı olumlu bulmuşlardır.

İncekara ve Karatepe (2010) yapmış oldukları çalışmada sosyal bilgiler kitaplarını teknik tasarım ve içerik yönünden değerlendirmişler ve kitapta yer alan görsellerin, kitabın teknik ve fiziksel tasarımının yeterli olduğu görüşüne ulaşmışlardır. Ancak kitapta içerik konusunda bazı eksiklerin bulunduğunu ve bu eksiklerin dersin öğretmeni tarafından giderilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Çetin (2008) 6. sınıf yeni sosyal bilgiler ders kitabını (2005) öğretmen görüşlerine göre bazı özellikleri açısından yüksek lisans tez çalışmasında incelemiştir. Kitap; teknik tasarım, dil ve anlatım, içerik ve ölçme değerlendirme gibi farklı açılardan değerlendirilmiştir. Araştırma Afyon ilinde görev yapan 100 sosyal bilgiler öğretmenine anket uygulanarak yapılmıştır. Öğretmenler ders kitabında bilimsel içeriğin, dil ve anlatımın ve kitabın fiziksel tasarımının yeterli düzeyde olduğunu ancak kitabın öğretim sürecinde kullanılacak olan yardımcı materyaller açısından yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Ulu Kalın (2007) yüksek lisans tezinde 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nı ve 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını incelemiştir. Araştırmada Artvin ilinde görev yapan 36 ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerine anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler programı uygulamak için verilen sürenin yetersiz olduğunu, etkinliklerin tam olarak yapılamadığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, programın ezberden çok öğrenciyi araştırmaya yönlendirdiğini ancak 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının tek başına yetersiz olduğunu ve yardımcı kaynağa ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Kitabın fiziksel tasarımının uygun olduğu fakat kitapta dil ve anlatım açısından öğrenci seviyesine dikkat edilmediği görülmüştür. Sosyal bilgiler

ders kitabının görsel tasarım açısından da eksikleri olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

Tutkun (2008) yüksek lisans tezinde ilköğretim ders kitaplarını görsel ve içerik uygunluğu açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda ilköğretim 4 ve 5. sınıf sosyal alan ders kitaplarının görsel boyut ve içerik tutarlılığı açısından kısmen yeterli görüldüğü, konu başlıkları ve görsellerin uyumunun orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Taşkın (2017) “Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Görsellerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi çalışmasında 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarını görsel yönden öğretmen görüşlerine göre incelemiştir. Araştırma sonucunda genel olarak öğretmenler sosyal bilgiler ders kitaplarını anlam, biçim ve içerik yönünden yeterli bulmuşlardır. Gerçekçilik yönünden ise diğer yönlerden daha yeterli düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. 5 ve 6. sınıf kitaplarının biçim ve içerik konusunda bazı eksikler olduğunu, 7. sınıf kitabında ise anlam yönünden düzeltilmesi gereken yerler olduğunu belirtmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında araştırmanın modeline, evrenine, örnekleme ve veri toplama araçlarına dair bilgiler verilecektir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirmek amaçlandığından betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Betimsel tarama yöntemi geçmişte ya da günümüzde var olan bir olayı ya olguyu herhangi bir müdahalede bulunulmadan olduğu gibi incelemek için eğitim araştırmalarında kullanılmaktadır (Karasar, 2015). Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı hakkındaki görüşlerini herhangi bir müdahalede bulunulmadan anket tekniği ile ortaya çıkarmak amaçlandığından betimsel tarama yönteminin kullanılması uygun görülmüştür.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında Rize ili ve ilçelerinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleri ile yürütülmüştür. Rize ili ve ilçelerinde toplam 139 sosyal bilgiler öğretmeni görev yapmaktadır. 139 sosyal bilgiler öğretmenlerinden 9'u il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinde görev yaptıklarından dolayı araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Yine 3 öğretmen araştırma kapsamındaki ders kitabının okutulduğu sınıf düzeyinde derse girmediğinden araştırmaya alınmamışlardır. Araştırma 127 öğretmen üzerinden yürütülmüştür. 127 tane anket öğretmenlere araştırmacı tarafından dağıtılmış, anketlerin 125 tanesi geri dönmüştür. Anketlerden 5 tanesi eksik doldurulduğundan, 2 tanesi de geri dönmediğinden analize katılmamıştır. 120 anket ile analiz yapılmıştır. Anketler her okulda öğretmene araştırmacı tarafından götürülmüş, bir hafta süre verilerek tekrar araştırmacı tarafından toplanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak Ertürk ve Güler (2017) tarafından geliştirilmiş olan “Ders Kitabı İnceleme Anket Formu” kullanılmıştır. Anket 2 kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda demografik değişkenlerden; cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olduğu alan yer almaktadır. İkinci kısımda ise 45 maddeden oluşan sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeği yer almaktadır. Ölçek 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar sırasıyla; fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım, ölçme değerlendirme kısımlarından oluşmaktadır. Bu alt boyutlar ve ilgili soruların numarası aşağıda verilen Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin madde numaraları

Ölçeğin Alt Boyutları	Madde Numarası
Fiziksel Tasarım	1,2,3,4,5,6
İçerik	7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23
Görsel Tasarım	24,25,26,27,28,29,30,31
Dil ve Anlatım	32,33,34,35,36,37,38
Ölçme Değerlendirme	39,40,41,42,43,44,45

Ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışması Ertürk ve Güler (2017) tarafından yapılmıştır. Cronbach Alpha (iç tutarlılık katsayısı) değeri 0,92 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha değerleri; fiziksel tasarım 0,85, içerik 0,86, görsel tasarım 0.89, dil ve anlatım 0.90 ve ölçme değerlendirme 0,82 olarak bulunmuştur. Bu araştırma örneklemini için güvenirlik çalışması tekrar yapılmış alt boyutlara ilişkin Cronbach Alpha değerleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha değerleri

Alt Boyutlar	Cronbach Alpha Değeri
Fiziksel Tasarım	0.79
İçerik	0,93
Görsel Tasarım	0,93
Dil ve Anlatım	0,89
Ölçme Değerlendirme	0,85

Ölçeğin tümüne ait iç tutarlılık katsayısı 0,96 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğe ilişkin bulunan bu değerler ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 5: Sosyal bilgiler kitap değerlendirme ölçeği puan aralıkları

Puan Aralığı	Katılma Düzeyi
1.00-1.80	Yetersiz
1.81-2.60	Kısmen Yeterli
2.61-3.40	Yeterli
3.41-4.20	Oldukça Yeterli
4.21-5.00	Tamamen Yeterli

Tablo 5'teki puan aralıkları "n-1/n" formülüne dayalı olarak hesaplanmıştır.

3.4. Verilen Analizi

Verilerin analizinde ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde kullanılmıştır. Verilerin normal olup olmadığını belirlemek için “Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk, Basıklık, Çarpıklık, Kutu Kutu Grafiği” incelenerek karar verilmiştir. Verilerin sayısı ellinin üstünde ise “Kolmogorov-Smirnov”, ellinin altında ise “Shapiro-Wilk” testi kullanılmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014). İkili karşılaştırmada verilerin normal dağılıyorsa parametrik testlerden “Bağımsız T Testi”, veriler normal dağılmıyorsa nonparametrik testlerden “Mann Whitney U Testi” kullanılmıştır. Kategori sayısı 2’den fazla ise parametrik testlerden “Tek Yönlü Varyans Analizi-ANOVA”, veriler normal dağılmıyorsa nonparametrik testlerden “Kruskal Wallis H Testi” kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testinde anlamlı bir farklılık ortaya çıktığında ikili karşılaştırmalar Mann Whitney U testi ile yapılmıştır.

Analizlere ilişkin normallik testleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 6: Cinsiyet değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerine ait toplam puanlarda normallik testi

Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	P	Statistic	df	P
Kadın	,096	51	,200	,971	51	,249
Erkek	,078	69	,200	,988	69	,762

Kolmogorov-Smirnov testinde p değeri 0,05 büyük olduğu için verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Burada bağımsız t testinin uygulanması uygun görülmüştür.

Tablo 7: Cinsiyet değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin alt boyut görüşlerine ait normallik testleri

	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	P	Statistic	df	P
Fiziksel Tasarım	Kadın	,106	51	,200	,972	51	,261
	Erkek	,101	69	,077	,976	69	,216
İçerik	Kadın	,091	51	,200	,977	51	,426
	Erkek	,102	69	,070	,972	69	,126
Görsel Tasarım	Kadın	,124	51	,058	,967	51	,166
	Erkek	,092	69	,200	,983	69	,489
Dil ve Anlatım	Kadın	,138	51	,057	,939	51	,012
	Erkek	,096	69	,195	,987	69	,687
Ölçme	Kadın	,102	51	,200	,985	51	,764
	Erkek	,101	69	,078	,972	69	,118

Kolmogorov-Smirnov testinde p değerleri 0,05 büyük olduğu için veriler normal dağılım göstermiştir. Buna dayalı olarak bağımsız t testinin kullanılması uygun görülmüştür.

Tablo 8: Mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerinin toplam puanlarda normallik testi

Mezun Olduğu Alan	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	P	Statistic	df	P
Sosyal Bilgiler	,083	99	,086	,987	99	,466
Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	,248	21	,002	,841	21	,003

Kolmogorov-Smirnov testinde p değeri 0,05 küçük olduğu için verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Buna bağlı olarak nonparametrik testlerden Mann Whitney U testinin kullanılması uygun görülmüştür.

Tablo 9: Mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerinin alt boyutlarda normallik testi

	M.O.A.	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	P	Statistic	df	P
Fiziksel Tasarım	Sosyal Bilgiler	,116	99	,002	,975	99	,055
	Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	,126	21	,200	,923	21	,100
İçerik	Sosyal Bilgiler	,078	99	,148	,970	99	,021
	Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	,230	21	,005	,878	21	,014
Görsel Tasarım	Sosyal Bilgiler	,098	99	,020	,985	99	,329
	Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	,102	21	,200	,967	21	,674
Dil ve Anlatım	Sosyal Bilgiler	,090	99	,047	,987	99	,455
	Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	,246	21	,002	,925	21	,111
Ölçme Değerlendirme	Sosyal Bilgiler	,107	99	,007	,978	99	,100
	Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	,156	21	,197	,897	21	,031

Kolmogorov-Smirnov testinde p değeri 0,05 küçük olduğu için verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Buna dayalı olarak Mann Whitney U testinin kullanılması uygun görülmüştür.

Tablo 10: Mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak toplam puanlarda normallik testi

Mesleki Kıdem	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	P	Statistic	df	P
1-5 yıl	,145	27	,149	,960	27	,369
6-11 yıl	,163	44	,005	,916	44	,004
12-17 yıl	,227	29	,001	,921	29	,033
18-23 yıl	,245	20	,003	,867	20	,010

Kolmogorov-Smirnov testinde p değerleri 0,05 küçük olduğu için verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Buna bağlı olarak nonparametrik testlerden Kruskal Wallis H testi verilerin çözümlenmesinde kullanılmıştır.

Tablo 11: Mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak alt boyutlara ilişkin normallik testi

	Mesleki Kıdem	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Fiziksel Tasarım	1-5 yıl	,132	27	,200	,942	27	,133
	6-11 yıl	,128	44	,069	,946	44	,039
	12-17 yıl	,116	29	,200	,975	29	,690
	18-23 yıl	,231	20	,007	,779	20	,000
İçerik	1-5 yıl	,111	27	,200	,955	27	,281
	6-11 yıl	,116	44	,163	,927	44	,009
	12-17 yıl	,201	29	,004	,915	29	,022
	18-23 yıl	,196	20	,042	,876	20	,015
Görsel Tasarım	1-5 yıl	,147	27	,138	,929	27	,065
	6-11 yıl	,104	44	,200	,965	44	,201
	12-17 yıl	,147	29	,110	,945	29	,136
	18-23 yıl	,155	20	,200	,943	20	,274
Dil ve Anlatım	1-5 yıl	,203	27	,006	,913	27	,026
	6-11 yıl	,116	44	,160	,954	44	,076
	12-17 yıl	,123	29	,200	,974	29	,675
	18-23 yıl	,186	20	,067	,943	20	,273
Ölçme Değerlendirme	1-5 yıl	,126	27	,200	,968	27	,538
	6-11 yıl	,169	44	,003	,964	44	,185
	12-17 yıl	,130	29	,200	,959	29	,317
	18-23 yıl	,180	20	,090	,908	20	,059

Kolmogorov-Smirnov testinde p değerleri 0,05 küçük olduğu için verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Buna dayalı olarak verilerin analizi için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR

Bu bölümde 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme anketine ait öğretmen görüşleri tablolar halinde verilmiştir.

4.1. Öğretmenlere Ait Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Bu kısımda öğretmenlere ait demografik değişkenlere yer verilmiştir.

Tablo 12: Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Mesleki Kıdem	Frekans	Yüzde
1-5 yıl	27	22,5
6-11 yıl	44	36,7
12-17 yıl	29	24,2
18-23 yıl	20	16,7
Toplam	120	100,0

Tablo 12'ye göre araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdem değişkenine bakıldığı zaman; %22,5'i 1-5 yıl, %36,7'si 6-11 yıl, %24,2'si 12-17 yıl, %16,7'si 18-23 yıl olarak görülmüştür. Araştırmada 6-11 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 13: Öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	51	42,5
Erkek	69	57,5
Toplam	120	100,0

Tablo 13'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet dağılımına bakıldığı zaman; Öğretmenlerin %42,5 'inin kadın ve %57,5' inin ise erkek öğretmenlerden oluştuğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada erkek öğretmenlerin çoğunlukta olduğu görülmüştür.

Tablo 14: Öğretmenlerin mezun olduğu alana ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Mezun Olduğu Alan	Frekans	Yüzde
Sosyal Bilgiler	99	82,5
Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	21	17,5
Toplam	120	100,0

Tablo 14'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun olduğu alana bakıldığı zaman; %82,5'i sosyal bilgiler ve %17,5 diğerleri (tarih, coğrafya) alanlarından mezun oldukları görülmüştür. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenliği mezunlarının çoğunlukta olduğu ortaya çıkmıştır.

4.2. Öğretmenlerin Ders Kitabı Değerlendirmesine İlişkin Bulgular

Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşleri sunulmuştur.

Tablo 15: Sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin alt boyutlara bağlı öğretmen görüşleri sonuçları

	Maddeler	N	$\bar{X}$	SS	Katılma Düzeyi
Fiziksel Tasarım					
1	Sosyal bilgiler ders kitabının kullanılabilirliği	120	2,74	,84	Yeterli
2	Sosyal bilgiler ders kitabının dayanıklılığı	120	3,30	,88	Yeterli
3	Kitabın tasarımının çekiciliği	120	2,63	,91	Yeterli
4	Yazı tipi ve boyutun okumayı kolaylaştırması	120	3,47	,80	Oldukça Yeterli
5	Görsellerin sayfaya yerleştirilme düzeninin okumayı kolaylaştırması	120	3,10	,92	Yeterli
6	Yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu	120	3,11	,95	Yeterli
	Toplam	120	3,05	,62	Yeterli
İçerik					
7	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; milli değerlerle tutarlılığı	120	3,43	,85	Oldukça Yeterli
8	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; kültürel değerlerle tutarlılığı	120	3,40	,80	Yeterli
9	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; insani değerlerle tutarlılığı	120	3,47	,85	Oldukça Yeterli
10	Ders kitabının milli kimlik bilinci kazandırması	120	3,20	,90	Yeterli
11	Programda yer alan kazanımların ders kitabında gerçekleştirilme düzeyi	120	2,70	,96	Yeterli
12	Konulara ait örneklerin yeterliliği	120	2,53	,90	Kısmen Yeterli
13	Konuların hayata uygulanabilirliği	120	2,62	,83	Yeterli
14	Konulara ait örneklerin uygunluğu	120	2,82	,71	Yeterli
15	Ders kitabında kullanılan kaynakların nicel bakımından yeterliliği	120	2,91	,86	Yeterli
16	Ders kitabında kullanılan kaynakların nitelik bakımından yeterliliği	120	2,77	,88	Yeterli
17	Konuların anlatımlarında gereksiz bilgilerden uzak durulması	120	2,72	,98	Yeterli
18	Programın amaçlarına göre uygun okuma parçalarına yer verilmesi	120	3,00	,91	Yeterli
19	Kazanımların öğretimi için verilen metinlerin öğrenci düzeyine uygunluğu	120	2,93	,86	Yeterli

Maddeler	N	$\bar{X}$	SS	Katılma Düzeyi
20 Kullanılan kavramların öğrencilerin bilişsel özelliklerine uygunluğu	120	2,91	,78	Yeterli
21 Kullanılan kavramların öğrencilerin duyuşsal özelliklerine uygunluğu	120	2,85	,82	Yeterli
22 Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarının dikkate alınması	120	2,80	,88	Yeterli
23 Değer öğretimine yönelik materyallerin yeterliliği	120	2,52	,91	Kısmen Yeterli
Toplam	120	3,10	,63	Yeterli
Görsel Tasarım				
24 Sosyal bilgiler ders kitabından görsel araçlara (Harita, fotoğraf, tablo, şekil, şema vb.) yeterince yer verilmesi	120	2,84	1,06	Yeterli
25 Görsel araçların, öğrenci gelişim basamaklarına uygunluğu	120	3,00	,92	Yeterli
26 Görsel araçların, ders kitabındaki konulara uygunluğu	120	3,11	,83	Yeterli
27 Görsel araçların güncelliği	120	3,15	,97	Yeterli
28 Görsel araçların öğretim için yararlılığı	120	3,15	,89	Yeterli
29 Görsel araçların baskılarının anlaşılabilirlik durumu	120	3,39	,91	Yeterli
30 Kullanılan görsel araçların ders kitabını çekici hale getirmedeki etkililiği	120	3,06	1,02	Yeterli
31 Görsel araçlar metinlerin kolayca kavranmasını sağlayacak biçimde uygun yerleştirilmesi	120	2,99	,85	Yeterli
Toplam	120	3,09	,76	Yeterli
Dil ve Anlatım				
32 Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun, cümle yapısının kullanılması	120	3,02	,89	Yeterli
33 Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun, anlaşılır dil kullanılması	120	3,08	,81	Yeterli
34 Ders kitabının dil bilgisi kurallarına uygunluğu	120	3,52	,76	Oldukça Yeterli
35 Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi	120	3,31	1,08	Yeterli
36 Gereksiz bilgi yoğunluğu kullanılmaması	120	2,85	,94	Yeterli
37 Uzun cümlelerin kullanılmaması	120	2,89	,87	Yeterli
38 Ders kitabındaki metinlerin etkileyici bir üslubunun olması	120	2,63	,97	Yeterli
Toplam	120	3,04	,71	Yeterli
Ölçme Değerlendirme				
39 Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin beceri birikimine uygunluğu	120	3,06	,92	Yeterli

Maddeler	N	$\bar{X}$	SS	Katılma Düzeyi
40 Soruların anlaşılır bir biçimde hazırlanması	120	3,35	,84	Yeterli
41 Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi birikimine uygunluğu	120	3,21	,86	Yeterli
42 Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının sayısının yeterliliği	120	2,27	1,08	Kısmen Yeterli
43 Değerlendirmede farklı soru türlerine (çoktan seçmeli, yazılı yoklama, boşluk doldurmalı vb.) yer verilmesi	120	3,15	1,20	Yeterli
44 Değerlendirme soruları kapsam geçerliliğine sahip olması	120	3,09	,88	Yeterli
45 Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye, yöneltmesi	120	2,90	1,04	Yeterli
Toplam	120	3,01	,71	Yeterli
Genel Toplam	120	3,00	,57	Yeterli

Tablo 15 incelendiğinde kitabın geneline ilişkin öğretmen görüşlerinin 3,00 (Yeterli) olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile öğretmenler kitabı genel anlamda yeterli olarak değerlendirmişlerdir.

4.3. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin kitabın fiziksel tasarım alt boyutuna yönelik görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 16: Öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin görüşleri

Maddeler	N	$\bar{X}$	SS	Katılma Düzeyi
Fiziksel Tasarım				
1 Sosyal bilgiler ders kitabının kullanılabilirliği	120	2,74	,84	Yeterli
2 Sosyal bilgiler ders kitabının dayanıklılığı	120	3,30	,88	Yeterli
3 Kitabın tasarımının çekiciliği	120	2,63	,91	Yeterli
4 Yazı tipi ve boyutun okumayı kolaylaştırması	120	3,47	,80	Oldukça Yeterli
5 Görsellerin sayfaya yerleştirilme düzeninin okumayı kolaylaştırması	120	3,10	,92	Yeterli
6 Yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu	120	3,11	,95	Yeterli
Toplam	120	3,05	,62	Yeterli

Tablo 16'ya göre; "Sosyal bilgiler ders kitabının kullanılabilirliğini" öğretmenler ortalama olarak 2,74 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. "Sosyal bilgiler ders kitabının dayanıklılığı" maddesini öğretmenler 3,30 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. "Kitabın tasarımının çekiciliği" maddesini öğretmenler 2,63 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. "Yazı tipi ve boyutun okumayı kolaylaştırması" maddesini öğretmenler 3,47 ortalama değeriyle oldukça yeterli görmüşlerdir. Görsellerin sayfaya yerleştirilme düzeninin okumayı kolaylaştırması maddesini öğretmenler 3,10 ortalama değeriyle yeterli görmüşlerdir. Yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu maddesini öğretmenler 3,11 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. Kitabın fiziksel tasarım boyutuna ilişkin toplam ortalama 3,05 yeterli düzeydedir.

4.4. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Kitabın içerik boyutuna yönelik öğretmen görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 17: Öğretmenlerin içerik alt boyutuna ilişkin görüşleri

	Maddeler	N	$\bar{X}$	SS	Katılma Düzeyi
İçerik					
1	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; milli değerlerle tutarlılığı	120	3,43	,85	Oldukça Yeterli
2	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; kültürel değerlerle tutarlılığı	120	3,40	,80	Yeterli
3	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; insani değerlerle tutarlılığı	120	3,47	,85	Oldukça Yeterli
4	Ders kitabının milli kimlik bilinci kazandırması	120	3,20	,90	Yeterli
5	Programda yer alan kazanımların ders kitabında gerçekleştirilme düzeyi	120	2,70	,96	Yeterli
6	Konulara ait örneklerin yeterliliği	120	2,53	,90	Kısmen Yeterli
7	Konuların hayata uygulanabilirliği	120	2,62	,83	Yeterli
8	Konulara ait örneklerin uygunluğu	120	2,82	,71	Yeterli
9	Ders kitabında kullanılan kaynakların nicel bakımından yeterliliği	120	2,91	,86	Yeterli
10	Ders kitabında kullanılan kaynakların nitelik bakımından yeterliliği	120	2,77	,88	Yeterli
11	Konuların anlatımlarında gereksiz bilgilerden uzak durulması	120	2,72	,98	Yeterli
12	Programın amaçlarına göre uygun okuma parçalarına yer verilmesi	120	3,00	,91	Yeterli
13	Kazanımların öğretimi için verilen metinlerin öğrenci düzeyine uygunluğu	120	2,93	,86	Yeterli
14	Kullanılan kavramların öğrencilerin bilişsel özelliklerine uygunluğu	120	2,91	,78	Yeterli
15	Kullanılan kavramların öğrencilerin duyuşsal özelliklerine uygunluğu	120	2,85	,82	Yeterli
16	Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarının dikkate alınması	120	2,80	,88	Yeterli
17	Değer öğretimine yönelik materyallerin yeterliliği	120	2,52	,91	Kısmen Yeterli
	Toplam	120	3,10	,63	Yeterli

Tablo 17'ye Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; milli değerlerle tutarlılığı maddesini öğretmenler 3,43 değeriyle oldukça yeterli düzeyde değerlendirmişlerdir. Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; kültürel değerlerle tutarlılığı maddesini 3,40 ortalama değeriyle yeterli olarak görmüşlerdir. Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; insani değerlerle tutarlılığı maddesini öğretmenler 3,47 ortalama değeriyle oldukça yeterli görmüşlerdir. Ders kitabının milli kimlik bilinci kazandırması maddesini 3,20 olarak yeterli görmüşlerdir. Programlarda yer alan kazanımların gerçekleştirilme düzeyi maddesini öğretmenler 2,70 oranında yeterli görmüşlerdir. Konulara ait örneklerin yeterliliği maddesini öğretmenler 2,53 düzeyinde kısmen yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Konuların hayata uygulanabilirliği maddesini öğretmenler 2,62 oranıyla yeterli düzeyde görmüşlerdir. Konulara ait örneklerin uygunluğu maddesini öğretmenler 2,82 ortalama değeriyle yeterli görmüşlerdir. Ders kitabında kullanılan kaynakların nicel bakımından yeterliliği maddesini öğretmenler 2,91 oranında yeterli görmüşlerdir. Ders kitabında kullanılan kaynakların nitelik bakımından yeterliliği maddesini öğretmenler 2,77 oranında yeterli görmüşlerdir. Konuların anlatımında gereksiz bilgilerden uzak durulması maddesini öğretmenler 2,72 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. Programın amaçlarına göre uygun okuma parçalarına yer verilmesi maddesini öğretmenler 3,00 ortalama değeriyle yeterli görmüşlerdir. Kazanımların öğretimi için verilen metinlerin öğrenci düzeyine uygunluğu maddesini öğretmenler 2,93 değeriyle yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Kullanılan kavramların öğrencilerin bilişsel düzeyine uygunluğu maddesini öğretmenler 2,91 ortalama değeriyle yeterli görmüşlerdir. Kullanılan kavramların öğrencilerin duyuşsal düzeyine uygunluğu maddesini öğretmenler 2,85 ortalama değeriyle yeterli görmüşlerdir. Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarının dikkate alınması maddesini öğretmenler 2,80 düzeyinde yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Değer öğretimine yönelik materyallerin yeterliliği maddesini öğretmenler 2,52 oranıyla kısmen yeterli görmüşlerdir. Kitabın içerik alt boyutunu öğretmenler 3,10 düzeyinde yeterli olarak değerlendirmişlerdir.

4.5. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin kitabın görsel tasarım boyutuna ilişkin görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 18: Öğretmenlerin görsel tasarım alt boyutuna ilişkin görüşleri

Maddeler	N	$\bar{X}$	SS	Katılma Düzeyi
Görsel Tasarım				
1 Sosyal bilgiler ders kitabından görsel araçlara (Harita, fotoğraf, tablo, şekil, şema vb.) yeterince yer verilmesi	120	2,84	1,06	Yeterli
2 Görsel araçların, öğrenci gelişim basamaklarına uygunluğu	120	3,00	,92	Yeterli
3 Görsel araçların, ders kitabındaki konulara uygunluğu	120	3,11	,83	Yeterli
4 Görsel araçların güncelliği	120	3,15	,97	Yeterli
5 Görsel araçların öğretim için yararlılığı	120	3,15	,89	Yeterli
6 Görsel araçların baskılarının anlaşılabilirlik durumu	120	3,39	,91	Yeterli
7 Kullanılan görsel araçların ders kitabını çekici hale getirmedeki etkililiği	120	3,06	1,02	Yeterli
8 Görsel araçlar metinlerin kolayca kavranmasını sağlayacak biçimde uygun yerleştirilmesi	120	2,99	,85	Yeterli
Toplam	120	3,09	,76	Yeterli

Tablo 18'e göre; Sosyal bilgiler ders kitabında görsel araçlara (harita, fotoğraf, tablo, şekil, şema vb.) yeterince yer verilmesi maddesini öğretmenler 2,84 ortalama değeriyle yeterli görmüşlerdir. Görsel araçların öğrenci gelişim basamaklarına uygunluğu maddesini öğretmenler 3,00 oranıyla yeterli görmüşlerdir. Görsel araçların ders kitabındaki konulara uygunluğu maddesini öğretmenler 3,11 değeriyle yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Görsel araçların güncelliği maddesini öğretmenler 3,15 düzeyinde yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Görsel araçların öğretim için yararlılığı maddesini öğretmenler 3,15 ortalama değerinde yeterli görmüşlerdir. Görsel araçların baskılarının anlaşılabilirlik durumu maddesini 3,39 düzeyinde yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Kullanılan görsel araçların ders kitabını çekici hale getirmedeki etkililiği maddesini öğretmenler 3,06 ortalama değeriyle yeterli görmüşlerdir. Görsel araçların metinlerin kolayca kavranmasını sağlayacak biçimde uygun yerleştirilmesi maddesini öğretmenler 2,99 oranında yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmenler

kitabın görsel tasarım alt boyutunu genel anlamda 3,09 değeriyle yeterli düzeyde bulmuşlardır.

4.6. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Kitabın dil ve anlatım boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ortalamaları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 19: Öğretmenlerin dil ve anlatım alt boyutuna ilişkin görüşleri

Maddeler	N	$\bar{X}$	SS	Katılma Düzeyi
Dil ve Anlatım				
1 Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun, cümle yapısının kullanılması	120	3,02	,89	Yeterli
2 Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun, anlaşılır dil kullanılması	120	3,08	,81	Yeterli
3 Ders kitabının dil bilgisi kurallarına uygunluğu	120	3,52	,76	Oldukça Yeterli
4 Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi	120	3,31	1,08	Yeterli
5 Gereksiz bilgi yoğunluğu kullanılmaması	120	2,85	,94	Yeterli
6 Uzun cümlelerin kullanılmaması	120	2,89	,87	Yeterli
7 Ders kitabındaki metinlerin etkileyici bir üslubunun olması	120	2,63	,97	Yeterli
Toplam	120	3,04	,71	Yeterli

Tablo 19'a göre; Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun cümle yapısının kullanılması maddesini öğretmenler 3,02 oranında yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun anlaşılır dil kullanılması maddesini öğretmenler 3,08 düzeyinde yeterli olarak görmüşlerdir. Ders kitabının dil bilgisi kurallarına uygunluğu maddesini öğretmenler 3,52 oranında oldukça yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi maddesini öğretmenler 3,31 oranında yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Gereksiz bilgi yoğunluğu kullanılmaması maddesini öğretmenler 2,85 düzeyinde yeterli olarak görmüşlerdir. Uzun cümlelerin kullanılmaması maddesini öğretmenler 2,89 düzeyinde yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Ders kitabındaki metinlerin etkileyici bir üslubunun olması maddesini öğretmenler genel anlamda 2,63 yeterli olarak

bulmuşlardır. Öğretmenler kitabın dil ve anlatım alt boyutunu genel olarak 3,04 düzeyinde yeterli görmüşlerdir.

4.7. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Kitabın ölçme değerlendirme alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ortalamaları tabloda verilmiştir.

Tablo 20: Öğretmenlerin ölçme değerlendirme alt boyutuna ilişkin görüşleri

Maddeler	N	$\bar{X}$	SS	Katılma Düzeyi
Ölçme Değerlendirme				
1 Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin beceri birikimine uygunluğu	120	3,06	,92	Yeterli
2 Soruların anlaşılır bir biçimde hazırlanması	120	3,35	,84	Yeterli
3 Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi birikimine uygunluğu	120	3,21	,86	Yeterli
4 Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının sayısının yeterliliği	120	2,27	1,08	Kısmen Yeterli
5 Değerlendirmede farklı soru türlerine (çoktan seçmeli, yazılı yoklama, boşluk doldurmalı vb.) yer verilmesi	120	3,15	1,20	Yeterli
6 Değerlendirme soruları kapsam geçerliliğine sahip olması	120	3,09	,88	Yeterli
7 Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye, yöneltmesi	120	2,90	1,04	Yeterli
Toplam	120	3,01	,71	Yeterli

Tablo 20'ye göre; “Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin beceri birikimine uygunluğu” maddesini öğretmenler 3,06 ortalama değeriyle yeterli görmüşlerdir. “Soruların anlaşılır bir biçimde hazırlanması” maddesini öğretmenler 3,35 değeriyle yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi birikimine uygunluğu maddesini öğretmenler 3,21 düzeyinde yeterli olarak görmüşlerdir. Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının sayısının yeterliliği maddesini öğretmenler 2,27 oranıyla kısmen yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Değerlendirmede farklı soru türlerine yer verilmesi maddesini öğretmenler 3,15 ortalama değeriyle yeterli olarak görmüşlerdir.

Değerlendirme sorularının kapsam geçerliliğine sahip olması maddesini öğretmenler 3,09 düzeyinde yeterli olarak görmüşlerdir. Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye yöneltmesi maddesini öğretmenler 2,90 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. Öğretmenler kitabın ölçme değerlendirme alt boyutuna ilişkin 3,01 olarak yeterli düzeyinde görüş belirtmişlerdir.

4.8. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin kitabın geneline ve alt boyutuna yönelik görüşleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 21: Cinsiyet değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerine ait toplam puanlarda Bağımsız T testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Kadın	51	3,01	,50	118	,15	,11
Erkek	69	2,99	,63			

Tablo 21'e göre öğretmenlerin cinsiyet değişkenine bağlı olarak sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerinin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Başka bir ifade ile öğretmenlerin cinsiyet değişkenine bağlı olarak ders kitabının geneli hakkında benzer düşüncelere sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 22: Cinsiyet değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin alt boyut görüşlerine ait bağımsız T testi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Fiziksel Tasarım	Kadın	51	3,06	,58	118	,036	,28
	Erkek	69	3,05	,65			
İçerik	Kadın	51	3,14	,51	118	,600	,014
	Erkek	69	3,07	,70			
Görsel Tasarım	Kadın	51	3,10	,75	118	,180	,82
	Erkek	69	3,07	,78			
Dil ve Anlatım	Kadın	51	3,06	,64	118	,236	,57
	Erkek	69	3,03	,76			
Ölçme Değerlendirme	Kadın	51	2,93	,62	118	-1,05	,070
	Erkek	69	3,07	,78			

Tablo 22'ye göre öğretmenlerin cinsiyet değişkenine bağlı olarak; fiziksel tasarım, görsel tasarım, dil ve anlatım ve ölçme değerlendirme alt boyutlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna karşın içerik boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri arasında cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır ($p < 0,05$). Bu farklılığın kadın öğretmenler lehine olduğu görülmüştür.

4.9. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin mezun olduğu alanlara bağlı olarak kitabın geneline ve alt boyutlarına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 23: Mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin toplamda puanlarda görüşlerine ait Mann Whitney U testi sonuçları

Mezun Olduğu Alan	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Sosyal Bilgiler	99	61,50	6088,50	940,50	,494
Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	21	55,79	1171,50		

Tablo 23'e göre öğretmenlerin mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerinin sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Başka bir ifade ile öğretmenlerin ders kitabının geneli hakkında mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak benzer düşüncelere sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 24: Mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin alt boyutlarda görüşlerine ait Mann Whitney U testi sonuçları

	Mezun Olduğu Alan	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Fiziksel Tasarım	Sosyal Bilgiler	99	61,29	6068,00	961,00	,58
	Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	21	56,76	1192,00		
İçerik	Sosyal Bilgiler	99	61,33	6071,50	957,50	,57
	Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	21	56,60	1188,50		
Görsel Tasarım	Sosyal Bilgiler	99	61,05	6043,50	985,50	,70
	Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	21	57,93	1216,50		
Dil ve Anlatım	Sosyal Bilgiler	99	61,13	6052,00	977,00	,66
	Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	21	57,52	1208,00		
Ölçme Değerlendirme	Sosyal Bilgiler	99	61,38	6076,50	952,50	,54
	Diğerleri (Tarih, Coğrafya)	21	56,36	1183,50		

Tablo 24'e göre öğretmenlerin mezun olduğu alan değişkenine bağlı olarak; fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım, ölçme değerlendirme alt boyutlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.10. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Mesleki kıdem sürelerine bağlı olarak öğretmenlerin kitabın geneli ve alt boyutlarına yönelik görüşleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 25: Mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak toplam puanlarda Kruskal Wallis H testi sonuçları

Mesleki Kıdem	N	Ortalama Sıra	SD	X ²	p
1-5 yıl	27	57,33			
6-11 yıl	44	65,31	3	2,55	,46
12-17 yıl	29	62,48			
18-23 yıl	20	51,33			

Tablo 25'e göre öğretmenlerin mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerinin sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Başka bir ifade ile öğretmenlerin mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak ders kitabının geneli hakkında benzer düşüncelere sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 26: Mesleki kıdeme bağı olarak alt boyutlara ilişkin Kruskal Wallis H testi sonuçları

	Mezun Olduğu Alan	N	Ortalama Sıra	SD	X ²	P
Fiziksel Tasarım	1-5 yıl	27	49,13	3	12,16	,07
	6-11 yıl	44	70,13			
	12-17 yıl	29	67,86			
	18-23 yıl	20	44,00			
İçerik	1-5 yıl	27	59,69	3	,83	,84
	6-11 yıl	44	63,45			
	12-17 yıl	29	60,59			
	18-23 yıl	20	54,98			
Görsel Tasarım	1-5 yıl	27	56,80	3	2,15	,54
	6-11 yıl	44	62,52			
	12-17 yıl	29	66,09			
	18-23 yıl	20	52,95			
Dil ve Anlatım	1-5 yıl	27	59,07	3	1,59	,66
	6-11 yıl	44	65,11			
	12-17 yıl	29	59,43			
	18-23 yıl	20	53,83			
Ölçme Değerlendirme	1-5 yıl	27	67,22	3	1,48	,68
	6-11 yıl	44	59,40			
	12-17 yıl	29	59,26			
	18-23 yıl	20	55,65			

Tablo 26'ya öğretmenlerin mesleki kıdem değişkenine bağı olarak; içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım, ölçme değerlendirme alt boyutlarına ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Ancak ölçeğin fiziksel tasarım alt boyutunda öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğu belirlemek için “Man Whitney U Testi” yapılmıştır.

Tablo 27: 12-17 ve 18-23 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Mesleki Kıdem	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
12-17 yıl	29	28,52	827,00	188,00	,037
18-23 yıl	20	19,90	398,00		

Tablo 27'ye göre 12-17 yıl ile 18-23 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin görüşlerinin sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılık 12-17 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin lehinedir.

Tablo 28: 6-11 ve 18-23 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Mesleki Kıdem	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
6-11 yıl	44	36,93	1625,00	245,00	,004
18-23 yıl	20	22,75	455,00		

Tablo 28'e göre 6-11 yıl ile 18-23 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin görüşlerinin puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılık 6-11 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin lehinedir.

Tablo 29: 1-5 ve 12-17 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Mesleki Kıdem	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
1-5 yıl	27	23,91	645,50	267,50	,041
12-17 yıl	29	32,78	950,50		

Tablo 29'a göre 1-5 yıl ile 12-17 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin görüşlerinin puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılık 12-17 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehinedir.

Tablo 30: 1-5 ve 6-11 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Mesleki Kıdem	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
1-5 yıl	27	28,00	756,00	378,00	,010
6-11 yıl	44	40,91	1800,00		

Tablo 30'a 1-5 yıl ile 6-11 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin görüşlerinin puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılık 6-11 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehinedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V.TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmenler görüşleri doğrultusunda incelenmesine ilişkin tartışma, sonuç ve önerilere yer verilecektir.

5.1. Tartışma

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı Rize ili ve ilçelerinde görev yapan 120 sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Öğretmenler kitabı, fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım ve ölçme değerlendirme boyutlarında değerlendirmiş ve anket yoluyla görüşlerini belirtmişlerdir. Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar daha önceki dönemde yapılmış araştırmaların sonuçları ile karşılaştırılmıştır.

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı; fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım ve ölçme değerlendirme boyutları açısından öğretmen görüşlerine dayalı olarak incelenmiş ve öğretmenler kitabı genel anlamda yeterli bulunmuşlardır. 2018 yılında yenilenen 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının yeterli görülmesinde, ders kitabının alanında uzmanlaşmış kişilerden oluşan bir komisyon tarafından değerlendirilmesi etkili olmuş olabilir. Güler (2016) yapmış olduğu çalışmada farklı yayınevlerine ait farklı sınıf seviyelerindeki sosyal bilgiler ders kitaplarını incelemiş ve öğretmenlere bu doğrultuda anket uygulamıştır. Güler'in (2016) yapmış olduğu araştırma da öğretmenler 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını genel anlamda yeterli görmüşlerdir. Bu sonuç yapılan bu çalışmayı destekler niteliktedir.

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını fiziksel tasarım, görsel tasarım, dil ve anlatım açısından öğretmenler genel anlamda yeterli bulmuşlardır. Bu sonuç Mentiş Taş'ın (2007) yaptığı çalışmanın sonucuyla tamamen örtüşmemektedir. Mentiş Taş (2007) yapmış olduğu çalışmada yeni sosyal bilgiler ders kitaplarını öğretmen görüşleri doğrultusunda incelemiş ve öğretmenler kitapları fiziksel tasarım, görsel tasarım, dil ve anlatım boyutlarında olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Araştırmanın yapıldığı yılların farklı olması, araştırmaya konu olan kitapların birbirinden farklı olması, araştırmanın yapıldığı illerin farklılık göstermesi bu araştırmaların sonuçlarının farklı çıkmasına sebep olmuş olabilir.

Öğretmenler 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını içerik anlamında genel olarak yeterli görmüşlerdir. Bu sonuç Turan'ın (2015) yapmış olduğu çalışmanın sonuçları ile tamamen örtüşmemektedir. Bu araştırmada öğretmenler kitabı yeterli bulmuşken Turan'ın (2015) yapmış olduğu araştırmada öğretmenler kitabı daha az yeterli bulmuşlardır. İki araştırma arasında çıkan bu farklılığa, kitapların farklı eğitim öğretim dönemlerine ait olması ve araştırmanın farklı illerde farklı sayıda öğretmenler üzerinden yapılmış olması neden olarak gösterebilir.

Öğretmenler kitabın ölçme değerlendirme boyutuna yönelik olarak genel anlamda yeterli görüşü belirtmişlerdir. Güler (2016) sosyal bilgiler ders kitaplarını öğretmen görüşleri doğrultusunda incelemiş ve araştırmasında kitabı ölçme değerlendirme boyutu açısından da değerlendirmiştir. Güler'in (2016) yapmış olduğu çalışmada öğretmenler kitapları ölçme değerlendirme açısından yeterli bulmuşlardır. Bu kapsamda yapılan araştırma ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Yapılan bu çalışmada öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından kitabın geneline ilişkin vermiş oldukları cevap arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Cinsiyet açısından öğretmenlerin kitabın geneline dair benzer görüşlere sahip olduğu görülmüştür. Bu sonucu destekleyen araştırma 2016 yılında Yılmaz tarafından yapılmıştır. Yılmaz (2016) yılında 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmiş ve cinsiyet değişkenine bağlı olarak bir farklılığın görülmediği sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin kitap değerlendirme ölçeğine vermiş oldukları cevaplarda mezun olduğu alan değişkeni bakımından anlamlı bir farklılığı rastlanılmamıştır. Bu sonucu destekleyen başka bir araştırma Tekeli Yıldızhan (2010) tarafından yapılmıştır. Tekeli Yıldızhan (2010) yaptığı çalışmada 4 ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarını öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmiş ve mezun olunan alan bakımından öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplarda anlamlı bir farklılığa ulaşmamıştır.

Mesleki kıdeme bağlı olarak öğretmen görüşleri arasında kitabın genelinde yönelik anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Öğretmenlerin kitaba yönelik mesleki kıdeme bağlı olarak alt boyutlara verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım, ölçme değerlendirme boyutlarında görüşleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak mesleki kıdeme bağlı olarak kitabın fiziksel tasarımına ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın; 12-17 ve 18-23 yıl, 6-11 ve 18-23 yıl, 1-5 ve 12-17 yıl, 1-5 ve 6-11 yıl kıdeme sahip öğretmenler arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklılık sonuçları incelendiği zaman 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin kitaba dair görüşlerinin daha olumsuz olduğu görülmektedir. 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin yeni mezun olmuş olması, önceki dönemlerde verilmeyen ders kitabı inceleme derslerini almaları ve göreve başlamaları sırasında almış oldukları hizmet içi eğitimler kitabı diğer mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre daha az beğenmelerine sebep olmuş olabilir. Nalçacı (2011) yapmış olduğu çalışmada 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını öğretmenler görüşleri doğrultusunda incelemiş ve mesleki kıdeme bağlı olarak öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın ortaya çıktığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmasında 16-20 yıl ve 26 yıl üstü mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin görüşleri arasında farklılık olduğu görülmüştür.

5.2. Sonuçlar

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı Rize ili ve ilçelerinde görev yapan 120 sosyal bilgiler üretmenin görüşleri doğrultusunda incelenmiş ve aşağıda verilen sonuçlara ulaşılmıştır:

1. retmenlerin 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır.
2. retmenler kitabın fiziksel tasarım alt boyutunu genel anlamda yeterli bulmuş, bu boyutta yer alan yazıların boyutu ve okumayı kolaylaştırması maddesini oldukça yeterli, kitabın tasarımın çekiciliği maddesini bu boyutta yer alan diğer maddelere oranla dşuk düzeyde yeterli grmuşlerdir.
3. retmenlerin kitabın içerik alt boyutuna yönelik genel anlamda yeterli grşune sahip oldukları ancak bu boyut içerisinde bulunan konulara ait örneklerin yeterliliği ve kitapta bulunan değer ğretimi konusundaki materyallerin yeterliliği maddelerini kısmen yeterli buldukları sonucu ortaya çıkmıştır. retmenler içerik alt boyutunda bulunan kitabın insani değerlerle ve milli değerlerle tutarlılığı maddelerini oldukça yeterli grmuşlerdir.
4. Kitabın görsel tasarım alt boyutuna yönelik retmenlerin genel anlamda yeterli grşunde oldukları fakat bu boyut içerisinde yer alan görsel materyallere yeterince yer verilmesi maddesini kısmen yeterli buldukları sonucu elde edilmiştir. retmenler görsel tasarım alt boyutunda yer alan görsel araçların baskılarının anaşılabilirlik durumunu oldukça yeterli düzeyde olarak grmuşlerdir.
5. retmenler kitabın dil ve anlatım alt boyutunu genel anlamda yeterli düzeyde grmuşler, bu boyutta yer alan kitabın dil bilgisi kurallarına uygunluğu maddesini oldukça yeterli düzeyinde değerlendirmişlerdir. Ancak ders kitabındaki metinlerin etkileyici bir üslubunun olması maddesini bu alt boyut içerisinde yer alan diğer maddelere oranla daha az yeterli olarak değerlendirmişlerdir.

6. Öğretmenler ölçme değerlendirme alt boyutu açısından kitabı genel anlamda yeterli bulmuşlar ancak bu alt boyut içerisinde yer alan ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının sayısının yeterliliği maddesini kısmen yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıca öğretmenler soruların anlaşılır bir biçimde hazırlanması maddesini de bu alt boyutta yer alan diğer maddelere oranla daha yeterli düzeyde görmüşlerdir.
7. Öğretmenlerin cinsiyetlerine bağlı olarak kitabın; fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım ve ölçme değerlendirme boyutlarına ilişkin değerlendirmeleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı araştırma sonucunda elde edilmiştir.
8. Öğretmenlerin mezun oldukları alana göre; fiziksel tasarım, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım ve ölçme değerlendirme boyutlarına yönelik görüşlerinde benzer değerlendirmelerde buldukları sonucu elde edilmiştir.
9. Öğretmenler, mesleki kıdemlerine dayalı olarak kitabı genel anlamda yeterli görmüşlerdir. Ancak kitabın fiziksel tasarımına ilişkin öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bağlı olarak görüşlerinde bazı farklılıklar bulunmuştur. 12-17 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin kitabın fiziksel tasarımını 18-23 yıl kıdeme sahip öğretmenlere oranla daha yeterli bulmuşlardır. 6-11 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin kitabın fiziksel tasarımını 18-23 yıl kıdeme sahip öğretmenlere oranla daha yeterli buldukları sonucuna ulaşmıştır. Yine 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin kitabın fiziksel tasarımını 6-11 ve 12-17 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlere oranla daha az yeterli gördükleri sonucu elde edilmiştir.

5.3. Öneriler

Bu araştırmada 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı öğretmen görüşleri açısından incelenmiş, araştırma sonuçlarına bağlı olarak araştırmacılara ve kitap yazarlarına bazı öneriler sunulmuştur.

5.3.1. Kitap Yazarlarına Yönelik Öneriler

1. Kitabın çekiliğini arttırmak için görsellerin tasarımının daha iyi hazırlanmasına dikkat edilmelidir.
2. Kitapta konulara ait örneklere daha fazla yer verilmelidir.
3. Kitapta sosyal bilgiler öğretiminde oldukça fazla kullanılan görsel materyallerin sayısı artırılmalıdır.
4. Kitapta öğrenci seviyesine uygun ve etkileyici bir üslubun kullanılmasına dikkat edilmelidir.
5. Kitapta yer verilen bilgilerin öğrencilerin seviyesine uygun olarak verilmesine dikkat edilmelidir.
6. Kitapta ünite sonlarında yer alan soruların sayıları artırılmalıdır.
7. Kitap içerisinde öğrenciyi ezberden çok düşünmeye yöneltecek sorulara daha fazla verilmelidir.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Yapılacak yeni çalışmalar araştırmanın genellenebilirliği açısından farklı illerde yapılabilir.
2. Yapılan bu araştırma nicel araştırma yöntemine dayalı olarak yapılmıştır. Yeni araştırmalarda nicel yöntemin yanında daha derinlemesine bilgi edinilebilmesi için yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılabilir.
3. Bu çalışmada 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmiştir. İleriki dönemlerde yapılacak araştırmalara 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı da eklenerek bu alanda yapılan çalışmaların kapsamı genişletilebilir.
4. Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerlendirilmesi boyutunda öğretmenlerin yanında öğrencilerin görüşleri de araştırmalara dahil edilebilir.

KAYNAKLAR

- Akbuğa, M. (2010). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Görüşleri: Konya İli Örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Altun, A. (2013). Ders Kitabı, Bülent Akbaba (Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler*. 1. Baskı, Ankara, Pegem Yayıncılık, s.17-19.
- Anıl, H. (2000). *Okul Deneyimi Dersi Kapsamında Sosyal Bilgiler Dersini Gözleyen Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminin Değerlendirilmesi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 10(2), 17-38.
- Bağcı, H. (2007). Dokuzuncu Sınıf Bilgi v İletişim Teknolojileri Ders Kitabının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi/Kaynak Üniteler*. Ankara, YÖK Dünya Bankası.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (17. baskı). Ankara, Pegem Yayınları.
- Cemaloğlu, N. (2003). Öğretimde Ders Kitaplarının Yeri ve Önemi, Necdet Hayta (Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Ankara, Nobel Yayıncılık, s. 30-35.
- Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. 1. baskı. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Çetin, A. (2008). *6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitabının (2005) Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenip Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Demir, T. (2013). *Sosyal Bilgiler Kitaplarında Dil ve Anlatım, Bülent Akbaba (Ed.). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler*. 1. Baskı, Ankara, Pegem Yayıncılık, s.106-143.

- Demirel, Ö. (2003). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. 5. Baskı. Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ö. ve Kiroğlu, K. (2006). *Eğitim ve Ders Kitapları*. Özcan Demirel ve Kasım Kiroğlu (Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. 2. Baskı. Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Deveci, H. (2003). *Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Dersine İlişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Doğan, H. (1997). *Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı*. Ankara, Ender Matbaa.
- Duman, T. ve Çakmak, M. (2011). Ders Kitabının Nitelikleri, Leyla Küçükahmet (Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. 3. Baskı, Ankara, Nobel Yayıncılık, s. 18-33.
- Duverger, M. (2002). *Metodoloji Açısından Sosyal Bilimlere Giriş* (Çev. Ü. Oskay). İstanbul, Bilgi Yayınevi (Eserin Aslının Yayın Tarihi 1980).
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara, Alkım Yayınevi.
- Ertürk, M. ve Güler, E. (2017). *5. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Muğla İli Örneği)*. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5(8), 75.
- Ertürk, S. (1984). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara, Yelkentepe Yayınları.
- Güler, E. (2016). Farklı Yayınevlerine Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Muğla ili örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Gülersoy, A. E. (2013). *İdeal Bir Ders Kitabı Arayışında Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Bazı Özellikleri Açısından İncelenmesi*. International Journay of New Trends in Arts, Sports and Science Eduation, 2(1), 23-35.

- İncekara, S. ve Karatepe, A. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yeni Program Temelinde Ders Kitaplarına Yönelik Düşünceleri*. Marmara Coğrafya Dergisi, 21, 46-64.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal Bilgiler Dersi ve Değerler Eğitimi. Milli Eğitim, 39(187), 138-145.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 28. Baskı. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2004). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. 4. baskı. Ankara. Pegem Yayıncılık.
- Köken, N. (1995). *İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kulantaş, N. (2007). *4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Öğrenci Ders ve Çalışma Kitapları ile Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mentiş Taş, A. (2007). *Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(17), 519-532.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 4.5.6. ve 7. Sınıflar*. (<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> ; 28 Aralık 2018 tarihinde erişilmiştir).
- Mutluer, C. (2013). *Sosyal Bilgiler Programlarında Yer Alan Beceriler Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşleri (İzmir Menemen Örneği)*. International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8(7), 355-362.
- Nalçacı, A. (2011). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Erzurum Örneği)*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(2), 332-333.

- Oruç, S. (2012). Sosyal Bilgiler Ders Kitapları, Mustafa Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi İçinde*. Ankara, Pegem Akademi, s. 267-282.
- Öcal, A. ve Yiğittir, S. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Kırıkkale Örneği)*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(1), 51-61.
- Önal, H. ve Kaya, N. (2006). *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının (4 ve 5. Sınıf) Değerlendirilmesi*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(16), 34-35.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara, Pegem Yayınları.
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu* (2. baskı). Ankara, Arı Yayıncılık.
- Sözer, E. (1998). Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri, Can Gürhan (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi. Eskişehir*. Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, 12-13.
- Taşkın, M. (2017). *Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Görsellerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Temur, T. (2002). *İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinler ile Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tertemiz, N., Ercan, L. ve Kayabaşı, Y. (2011). Ders Kitabı ve Eğitimdeki Önemi, Leyla Küçükahmet (Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. 3. Baskı, Ankara, Nobel Yayıncılık, s. 34-67.
- Turan, M. (2015). *Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- Tutkun Bulut, S. (2008). *İlköğretim Ders Kitaplarının Görsel Boyut ve İçerik Tutarlılığı Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Ulu Kalın, Ö. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2004) ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yıldızhan Tekeli, N. (2010). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, M. (2016). *Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

EKLER

Ek 1: Ders Kitabı İnceleme Anket Formu

Değerli Meslektaşım;

Aşağıdaki anket farklı yayın evlerine ait sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla oluşturulmuştur. Bu araştırmada 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının ‘Fiziksel Tasarım, İçerik, Görsel Tasarım, Dil ve Anlatım, Ölçme ve Değerlendirme’ açısından incelenmesi hedeflenmektedir. Değerlendirmeyi bu ders kitaplarını kullanan değerli öğretmenlerimizin görüşleri ile yapılması uygun görülmüştür. Bu anlamda sizlerin vereceği cevaplar araştırma için oldukça değerlidir. Her bir maddeyi kullanmış olduğunuz yayın evlerinin ders kitabını dikkate alarak; (1) Yetersiz, (2) Kısmen Yeterli, (3) Yeterli, (4) Oldukça Yeterli, (5) Tamamen Yeterli, kriterleri kapsamında değerlendiriniz. Mümkün olduğunca boş madde bırakmamanızı rica ederim. Konuyla ilgili bilgi paylaşımlarınızın gizliliği araştırmacı ve danışmanı arasında muhafaza edilecektir. Değerlendirmelerinizde doğru ve içten vereceğiniz cevaplar araştırmanın değerini artıracaktır.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

F. Oğuzhan İŞBİLİR

Mesleki Kıdeminiz : .....yıl

Cinsiyetiniz : Kadın Erkek

Mezun Olduğunuz Alan: Sosyal Bilgiler Tarih Coğrafya

Diğer ..... (Belirtiniz).

Ders Kitabı İnceleme Anket Formu

Madde No	MADDELER	5. SINIF				
		(1) Yetersiz	(2) Kısmen Yeterli	(3) Yeterli	(4) Oldukça Yeterli	(5) Tamamen Yeterli
FİZİKSEL TASARIM						
1	Sosyal bilgiler ders kitabının kullanılabilirliği					
2	Sosyal bilgiler ders kitabının dayanıklılığı					
3	Kitabın tasarımının çekiciliği					
4	Yazı tipi ve boyutun okumayı kolaylaştırması					
5	Görsellerin sayfaya yerleştirilme düzeninin okumayı kolaylaştırması					
6	Yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu					
İÇERİK						
7	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; milli değerlerle tutarlılığı					
8	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; kültürel değerlerle tutarlılığı					
9	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; insani değerlerle tutarlılığı					
10	Ders kitabının milli kimlik bilinci kazandırması					
11	Programda yer alan kazanımların ders kitabında gerçekleştirilme düzeyi					
12	Konulara ait örneklerin yeterliliği					
13	Konuların hayata uygulanabilirliği					
14	Konulara ait örneklerin uygunluğu					
15	Ders kitabında kullanılan kaynakların nicel bakımından yeterliliği					
16	Ders kitabında kullanılan kaynakların nitelik bakımından yeterliliği					
17	Konuların anlatımlarında gereksiz bilgilerden uzak durulması					
18	Programın amaçlarına göre uygun okuma parçalarına yer verilmesi					
19	Kazanımların öğretimi için verilen metinlerin öğrenci düzeyine uygunluğu					
20	Kullanılan kavramların öğrencilerin bilişsel özelliklerine uygunluğu					
21	Kullanılan kavramların öğrencilerin duyuşsal özelliklerine uygunluğu					

22	Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarının dikkate alınması					
23	Değer öğretimine yönelik materyallerin yeterliliği					
GÖRSEL TASARIM						
24	Sosyal bilgiler ders kitabından görsel araçlara (Harita, fotoğraf, tablo, şekil, şema vb.) yeterince yer verilmesi					
25	Görsel araçların öğrenci gelişim basamaklarına uygunluğu					
26	Görsel araçların ders kitabındaki konulara uygunluğu					
27	Görsel araçların güncelliği					
28	Görsel araçların öğretim için yararlılığı					
29	Görsel araçların baskılarının anlaşılabilirlik durumu					
30	Kullanılan görsel araçların ders kitabını çekici hale getirmedeki etkililiği					
31	Görsel araçlar metinlerinin kolayca kavranmasını sağlayacak biçimde uygun yerleştirilmesi					
DİL VE ANLATIM						
32	Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun, cümle yapısının kullanılması					
33	Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun, anlaşılır dil kullanılması					
34	Ders kitabının dil bilgisi kurallarına uygunluğu					
35	Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi					
36	Gereksiz bilgi yoğunluğu kullanılmaması					
37	Uzun cümlelerin kullanılmaması					
38	Ders kitabındaki metinlerin etkileyici bir üslubunun olması					
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME						
39	Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin beceri birikimine uygunluğu					
40	Soruların anlaşılır bir biçimde hazırlanması					
41	Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi birikimine uygunluğu					
42	Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının sayısının yeterliliği					
43	Değerlendirmede farklı soru türlerine (çoktan seçmeli, yazılı yoklama, boşluk doldurmalı vb.) yer verilmesi					
44	Değerlendirme soruları kapsam geçerliliğine sahip olması					
45	Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye yöneltmesi					

Ek 2: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 25/09/2018-283626

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı :97132852/050.01.04/

Konu :Prof. Dr. Zafer ÇAKMAK (F. Oğuzhan İŞBİLİR Yük. Lis. Öğr.)

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALINA

İlgi :29.08.2018 tarih ve 278537 sayılı Yazımız

Anabilim Dalımız Prof. Dr. Zafer ÇAKMAK yönetiminde, Yük. Lis. Öğrencisi F. Oğuzhan İŞBİLİR'e ait "**5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi**" konulu çalışma ile ilgili Etik Kurul Kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim

e-imzalıdır.

Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ
Kurul Başkanı

Not: Araştırmacıların TÜBİTAK'a yapılacak başvurular için, tüm üyelerin ıslak imzalarının bulunduğu etik kurul kararını talep etmeleri gerekmektedir.

EK :

Etik Kurul Kararı 1 Sayfa

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACININ ADI SOYADI
20.09.2018	08	3	Prof. Dr. Zafer ÇAKMAK

KARAR

“5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. M. Nuri GÖMLEKSİZ (Başkan)			
Doç. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	İmza	Doç. Dr. Rıfat BİLGİN (Üye)	İmza
Doç. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza	Dr. Öğr. Üyesi Serkan BİÇER (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Dr. Öğr. Üyesi Haki PEŞMAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	Bulunmadı		

Ek 3: Araştırma İzni

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 57774812-605.01-E.21105456
Konu : Araştırma Uygulama İzni

06.11.2018

VALİLİK MAKAMINA

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Fikri Oğuzhan İŞBİLİR'in "5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" konulu tezi kapsamında hazırladığı ekte sunulmuş veri toplama araçlarını ilimizde bulunan ortaokullarda görevli sosyal bilgiler dersi öğretmenlerine uygulaması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Bülent İÇBUDAK
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
06.11.2018

Ahmet Hamdi YILMAZ
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

EKLER:

- 1- Yazı ve Ekleri (20 Sayfa)
- 2- Araştırma Değerlendirme Formu (1 Sayfa)

Valilik Binası Kat:3 Merkez/RİZE
Elektronik Ağ: rize.meb.gov.tr
e-posta: arge53@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Bülent İÇBUDAK Şube Müdürü
Tel: (0 464) 280 53 09
Faks: (0 464) 213 04 41

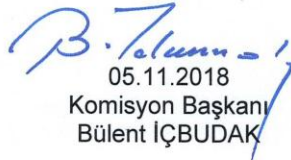
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 1fd0-3461-37e1-a1b1-5ee4 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Fikri Oğuzhan İŞBİLİR
Kurumu / Üniversitesi	Fırat Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Rize
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Rize ilinde bulunan ortaokullarda görevli sosyal bilgiler dersi öğretmenleri
Araştırmanın konusu	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Tez önerisi
Veri toplama araçları	Anket
Görüş istenilecek Birim/Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Anket çalışmasının sosyal bilgiler öğretmenleri ile gerçekleştirilmesi uygundur.	
Komisyon kararı	Oybirliği / Oyçokluğu ile alınmıştır.
Muhalif üyenin Adı ve Soyadı:	Gerekçesi:

KOMİSYON

05.11.2018
Komisyon Başkanı
Bülent İÇBUDAK

Üye
Onur KASAP

Üye
Resul KUL

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Fikri Oğuzhan İŞBİLİR
Öğrenci Numarası	161403139
Enstitü Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bilim Dalı	Sosyal Bilgiler Eğitimi
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Zafer ÇAKMAK
Tez Başlığı (Türkçe)	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 88 sayfalık kısmına ilişkin, 28/05/2019 tarihinde Enstitü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %23 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Fikri Oğuzhan İŞBİLİR

F.Ü. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranının", "%25'i geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZGEÇMİŞ

F. Oğuzhan İşbilir 1991 yılında Elazığ'da doğdu. İlkokul ve ortaokulu Atatürk ilköğretim okulunda, liseyi Korgeneral Hulusi Sayın Lisesi'nde tamamladı. 2014 yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2016 yılında Rize ili Fındıklı ilçesi Aksu Atatürk Ortaokulu'na sosyal bilgiler öğretmeni olarak atandı. Halen bu okulda görevine devam etmektedir. 2016 yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı ve öğrenimine devam etmektedir.

İletişim

oguzhanisbilir@gmail.com